

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma

Suvi Halonen
Maiju Holopainen

KAVERIKOIRIA VAI KOIRAKAVEREITA?
Kaverikoiratoiminnan mahdollisuudet varhaiskasvatuksessa

Opinnäytetyö
Joulukuu 2013

OPINNÄYTETYÖ
Joulukuu 2013
Sosiaalialan koulutusohjelma

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
p. (013) 260 6600 p. (013) 260 6906

Tekijät
Suvi Halonen, Maiju Holopainen

Nimeke
Kaverikoiria vai koirakavereita? – Kaverikoiratoiminnan mahdollisuudet varhaiskasvatuksessa
Toimeksiantaja
Päiväkoti Tuhkimo

Tiivistelmä

Opinnäytetyömme tarkoitus oli kehittää kaverikoiratoiminnan mahdollisuuksista päiväkodissa kertova esite. Opinnäytetyömme toimeksiantaja oli yksityinen päiväkotitoiminta Tuhkimo, jonka omistaa Tiinan taaperot KY. Toiminnallisen opinnäytetyön tuloksena syntyi Kaverikoiria vai koirakavereita? -esite kaverikoiratoiminnasta päiväkodissa.

Tarkoituksenamme oli tässä opinnäytetyössä tuottaa selkeä ja informatiivinen esite kaverikoiratoiminnasta yhteistyökumppanillemme. Tavoitteenamme oli, että esitteen avulla päiväkodissa voidaan hyödyntää lasten aitoa kiinnostusta eläimiä kohtaan ja toteuttaa kaverikoiratoimintaa päiväkodissa. Tavoitteenamme oli myös tuoda esille eläinten ja varsinkin koirien merkitys lapsen kasvuun ja kehitykselle.

Esitteen tiedot saimme learning cafe -menetelmällä päiväkodin henkilöstöltä. Päiväkodin lapset osallistuivat esitteiden tekemiseen kertomalla ajatuksiaan koirista ja piirtämällä koira-aiheisia piirustuksia. Saimme aiheesta tietoa myös kaverikoiratoiminnassa mukana olevilta ihmisiltä sekä kirjallisista lähteistä. Jatkossa kaverikoiratoimintaa ja sen vaikutuksia varhaiskasvatuksessa tulisi arvioida pitkäaikais tutkimuksen avulla, jotta toiminnan positiivisia vaikutuksia voitaisiin arvioida ja hyödyntää paremmin. Jatkossa voitaisiin tutkia lasten mielipiteitä ja kokemuksia kaverikoiratoiminnasta päiväkodissa.

Kieli
suomi

Sivuja 52
Liitteet 4
Liitesivumäärä 11

Asiasanat
varhaiskasvatus, eläinavusteinen työskentely, kaverikoiratoiminta, kaverikoirat

THESIS
December 2013
Degree Programme in social services
Tikkarinne
FIN 80200 JOENSUU
FINLAND
Tel. 358-13-260 6600

Authors
Suvi Halonen, Maiju Holopainen

Title
The possibilities of friend-dog activity in early childhood education

Commissioned by
The day-care center Tuhkimo

Abstract

The purpose of this thesis was to develop a leaflet about the opportunities of friend-dog activity in daycare. The employer was a private kindergarten Tuhkimo, which is owned by Tiinan taaperot LP. As a result of this functional thesis a leaflet called Kaverikoiria vai Koirakavereita was created.

The purpose in this thesis was to provide a clear and an informative leaflet about the friend-dog activity to our associate. The aim was to make better use of children's real interest towards animals as well as execute friend-dog activity in daycare. Furthermore, the aim was also to better bring out the meaning of animals, especially dogs, in the growth and development of a child.

The information for the leaflet was provided with the learning café-method from the employees in the kindergarten. Also, the children participated in the leaflet's creation by sharing their thoughts about dogs and drawing dog-related pictures. Information was also received from people involved in friend-dog activity and from literature. In the future, friend-dog activity and its effects in early childhood education should be evaluated with a longitudinal study, so the activity's positive effects can be evaluated and made a better use of. Also, in the future the opinions and experiences of children could also be subjected for research.

Language
Finnish

Pages 52
Appendices 4
Pages of Appendices 11

Keywords
Early childhood education, animal-assisted activity, friend-dog activity, friend-dogs

Sisältö

Tiivistelmä

Abstract

1	Johdanto	5
2	Päivähoito ja varhaiskasvatus	7
2.1	Päivähoito osana varhaiskasvatusta	7
2.2	Päivähoito ja varhaiskasvatus päiväkotituhkimossa	9
3	Eläinavusteinen työskentely osana Green Care -menetelmää	10
4	Kaverikoiratoiminta	14
5	Lapsen kasvu ja kehitys	16
5.1	Kehitykselle suotuisa kasvuympäristö	16
5.2	Kaverikoiratoiminta varhaiskasvatuksessa lasten kehityksen tukena	17
5.3	Koiran läsnäolon vaikutus ihmisen fyysiseen, psyykkiseen, emotionaaliseen ja sosiaaliseen terveyteen ja hyvinvointiin	18
5.4	Koirien kielteiset vaikutukset ihmiseen	20
5.5	Eläinten vaikutus lapsen kehitykseen	21
6	Aiemmat opinnäytetyöt	23
7	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet	25
8	Prosessin kuvaus	26
8.1	Ideointivaihe	26
8.2	Suunnitteluvaihe	28
8.3	Toteutusvaihe	30
8.4	Viimeistelyvaihe	31
8.5	Menetelmälliset valinnat	32
9	Tuotos	32
10	Pohdinta	34
10.1	Prosessin arviointi ja oma oppiminen	34
10.2	Tavoitteiden toteutuminen	36
10.3	Luotettavuus ja eettisyys	37
10.4	Jatkotutkimus- ja kehittämisideat	39
	Lähteet	40

Liitteet

Liite 1 Tutkimuslupa

Liite 2 Toimeksiantosopimus

Liite 3 Kirje vanhemmille

Liite 4 Koirakavereita vai kaverikoiria? – Esite kaverikoiratoiminnasta päiväkodissa

1 Johdanto

Käsitlemme opinnäytetyössämme aihetta kaverikoiratoiminnan mahdollisuuksia päivähoitossa. Päätimme ottaa kyseisen aiheen, sillä olemme molemmat kiinnostuneita eläinavusteisen toiminnan mahdollisuuksista ja hyödynnettävyydestä sosiaalialan työssä. Haluaisimme myös, että eläimiä hyödynnettäisiin sosiaalialan työssä muutenkin, kun vain terapiakäytössä tai erityisryhmien kanssa. Mielestämme eläimet voivat vaikuttaa myönteisesti ihmisen hyvinvointiin, vaikkei hän kuuluisikaan erityisryhmään, tai että eläimen kanssa oleminen olisi virallista terapiaa. Erityisen paljon aiheemme valintaan vaikutti se, että olemme työssämme huomanneet lasten kiinnostuksen eläimiin. Etenkin koirat ovat olleet suuren kiinnostuksen kohteena. Usein kun joku vanhempi tulee hakemaan lastaan hoidosta koiran kanssa, suuri joukko lapsia ihastelee aidan raosta koiraa ja haluaisi silitellä sitä. Monet lapset myös kertovat paljon omasta lemmikistään päiväkodissa.

Havaintojemme kautta olemme tulleet siihen tulokseen, että eläimillä - etenkin koirilla - on hyvin suuri merkitys monille lapsille ja siksi lapset ovat kiinnostuneita niistä. Kaverikoiratoiminnalla on nähty monia positiivisia vaikutuksia eri asiakasryhmien kanssa ja halusimme ottaa selvää, millaisia hyötyjä toiminnasta voisi olla varhaiskasvatuksessa. Sosiaalialan työssä resurssien rajallisuuden takia on löydettävä vaihtoehtoisia toimintoja, jotka ovat vapaaehtoistoimintaa ja joiden kustannukset eivät ole suuret. Kaverikoiratoiminta ja kaikki luontoavusteiset työskentelytavat tuovat lisäarvoa asiakkaille, sosiaali-, terveys- ja kasvatustalouden palvelujen tuottajille ja yhteiskunnalle. Mielestämme luontoavusteinen toiminta voi olla ennaltaehkäisevää ja siten voi edesauttaa pienentämään sosiaali- ja terveyspalvelujen kustannuksia. Esimerkkinä voidaan pohtia ”suuria ikäluokkia”. Heidän terveyden ja hyvinvoinnin ylläpitäminen, esimerkiksi juuri luontoavusteisen työskentelyn avulla voisi pienentää tulevia kustannuksia terveys- ja sosiaalihuollossa.

Esite kaverikoiratoiminnasta varhaiskasvatuksessa on tarpeellinen, sillä eläinavusteisen toiminnan mahdollisuuksista on tehty hyvin vähän tutkimuksia.

Tutkimuksia ei ole etenäkään varhaiskasvatuksen alalta. Tarkoituksenamme oli tuottaa toimeksiantajalle kaverikoiratoiminnasta varhaiskasvatuksessa kertova esite. Tavoitteenamme oli luoda selkeä ja informatiivinen esite, joka voisi mahdollistaa melko tuntemattoman toimintamuodon aloittamisen päiväkotituhkimossa. Opinnäytetyössämme pyrimme tuomaan esille eläinten ja varsinkin koirien merkitystä lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen kannalta. Esitteen teossa teimme yhteistyötä toimeksiantajan kanssa tavoitteiden saavuttamiseksi ja jotta saisimme esitteeseen varhaiskasvatushenkilöstön näkökulman esille. Avaamme myöhemmin enemmän tavoitteitamme.

Opinnäytetyömme on toiminnallinen. Käytimme tiedonkeruussa useita eri tiedonkeruumenetelmiä. Keräsimme teoretietoa kirjallisista lähteistä ja saimme kaverikoiratoiminnasta tietoa kaverikoiraohjaajilta. Toimeksiantajamme toimi päiväkotituhkimo, jonka henkilökunta ja lapset osallistuivat esitteen tekoon. Keräsimme tietoa henkilöstöltä learning cafe -menetelmällä ja lapsilta kyselimme ajatuksia koirista. Lapset tuottivat piirustukset esitteeseen. Näiden tietojen perusteella kokosimme ja teimme esitteen.

Opinnäytetyömme viitekehyksessä avaamme päivähoiton käsitteen. Kerromme Green Care -menetelmästä ja sen alakäsitteistä, eläinterapiasta sekä eläinavusteisesta toiminnasta. Selvennämme näiden eroja ja kerromme enemmän kaverikoiratoiminnasta, joka on yksi eläinavusteisen toiminnan muoto. Viitekehyksessä perustelemme myös muiden koira-avusteisten toimintojen (mm. luku-koira) avulla, miksi kaverikoiratoiminta soveltuu hyvin osaksi lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemista sekä osaksi päivähoiton toimintaa.

Esittelemme opinnäytetyössämme muutamia aiheesta aiemmin tehtyjä tutkimuksia, jotka käsittelevät eläinten käyttöä osana lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemista. Kuvaamme lukijoillemme prosessimme etenemisen vaiheet ideointivaiheesta aina lopulliseen tuotokseen asti. Lopuksi arvioimme omaa prosessiamme ja tavoitteiden toteutumista. Pohdimme tutkimuksemme luotettavuutta ja eettisyyttä sekä omia oppimiskokemuksiamme. Viimeisenä haluamme vielä tuoda esille, millaisia ehdotuksia meillä olisi jatkotutkimusideoiksi.

2 Päivähoito ja varhaiskasvatus

2.1 Päivähoito osana varhaiskasvatusta

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen (2005) mukaan varhaiskasvatus on pienten lasten eri elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta. Varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa ja sen tarkoituksena on edistää lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. (Sosiaali- ja terveysalan kehittämis- ja tutkimuskeskus 2005, 11). Lasten päivähoitoa säätelee laki lasten päivähoidosta (1973/36). Lain mukaan päivähoito tarkoittaa lapsen hoidon järjestämistä päiväkotihoidona, perhepäivähoitona, leikkitoimintana tai muuna päivähoitotoimintana. Laissa on määritetty, että päivähoitoa voivat saada ne lapset, jotka eivät ole vielä oppivelvollisuusikäisiä sekä erityisissä olosuhteissa myös vanhemmat lapset, joiden hoitoa ei muuten voida järjestää. (Laki lasten päivähoidosta 1973/36.)

Laissa lasten päivähoidosta (1973/36) määritellään lasten päivähoidon tavoitteet. Tärkeimpänä tavoitteena on kotien kasvatustehtävän tukeminen ja lapsen persoonallisuuden tasapainoisen kehittymisen edistäminen. Toiseksi päivähoidon tulee tarjota lapselle turvalliset, jatkuvat ja lämpimät ihmissuhteet, kehitystä monipuolisesti tukevaa toimintaa ja lapsen lähtökohdat huomioon ottaen suotuisa kasvuympäristö. (Laki lasten päivähoidosta 1973/36.)

Laki (1973/36) määrittelee kolme päivähoidon perustehtävää, jotka ovat lasten hoito, kasvatus ja opetus. Hoidon, kasvatuksen ja opetuksen rajat eivät ole selkeät ja ne ovatkin limittyneet keskenään. Hoito tarkoittaa lapsen perustarpeista, kuten ravinnosta, levosta, vaatetuksesta, siisteydestä ja ulkoilusta huolehtimista. Hoidossa pyritään lapsen kaikinpuoliseen hyvinvointiin ja turvallisuuden tunteen luomiseen. Kasvatus taas sisältää opetuksellisia elementtejä ja päinvastoin. Joskus opetusta ja kasvatusta käytetään synonyymeina ja niitä onkin hankalaa erottaa toisistaan. Esiopetuksessa opetuksen merkitys korostuu. (Koivunen 2009, 12.) Leikki ja muut lapselle ominaiset tavat toimia opettavat ja kasvatavat lasta. Näiden kolmen perustehtävän painotukset riippuvat lapsen iän ja

sen hetkisen tilanteen mukaan. Esimerkiksi mitä pienempi lapsi on, sitä enemmän hän tarvitsee hoitoa. Perustehtävien kokonaisuudella voidaan edistää lapsen myönteistä minäkäsitystä, lapsen ilmaisu- ja vuorovaikutustaitoja ja ajattelun kehittymistä. (Sosiaali- ja terveysalan kehittämis- ja tutkimuskeskus 2005, 16.)

Perustehtävien lisäksi päivähoidon tehtäviä ovat vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö, verkostotyö ja lastensuojelun tukitoimet. Päivähoidon yhteistyökumppaneita ovat mm. neuvolat, perheneuvolat, sosiaalityö, lastensuojelu, perheyöntekijät, puhe-, toiminta- ja fysioterapeutit sekä koulupsykologit, alkuopetuksen opettajat ja sairaalat. (Koivunen 2009, 11, 13.) Sosiaali- ja terveysalan kehittämis- ja tutkimuskeskuksen (2005) mukaan kasvattajalla on kolme kasvatuspäämäärää. Ensimmäinen on lapsen hyvinvoinnin edistäminen. Tämän mukaan lapsen yksilöllisyyttä tulee kunnioittaa ja hänen persoonallisuutensa kehittymistä tukea. Toinen kasvatuspäämäärä on toiset huomioon ottavien käyttäytymismuotojen ja toimintatapojen vahvistaminen eli lapsi oppii ottamaan toiset huomioon ja välittämään muista. Lapsi oppii suhtautumaan myönteisesti itseensä, toisiin ja erilaisiin kulttuureihin ja ympäristöön. Kolmas kasvatuspäämäärä on itsenäisyyden asteittainen lisääminen, jonka mukaan lapsi oppii huolehtimaan itsestään ja muista sekä tekemään itseään koskevia päätöksiä ja valintoja. Lapsi oppii näin omatoimisuuteen tietäen, että tarpeellista huolenpitoa ja turvaa on lähellä. (Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus 2005, 13.)

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Kun lapsella on kaikki hyvin, hänellä on hyvät kasvun, oppimisen ja kehittymisen edellytykset. Lapsi hyväksytään omana itsenään ja hän tulee kuulluksi ja nähdyksi yksilönä. Yksilöllisten tarpeiden lisäksi varhaiskasvatuksessa tulee ottaa huomioon lapsen persoonallisuus, sosiaalinen ja kulttuurinen tausta sekä etninen alkuperä. (Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus 2005, 15.)

Varhaiskasvatuksen henkilöstö koostuu moniammatillisesta yhteisöstä. Kasvattajan tulee työssään tiedostaa oma kasvattajuutensa sekä sen taustalla olevat arvot ja eettiset periaatteet. Kasvattajalta vaaditaan sitoutuneisuutta, herkkyyttä

ja kykyä reagoida lapsen tunteisiin ja tarpeisiin. Kasvattajan tulee edistää lasten yhteenkuuluvuutta ja osallisuutta. Koska varhaiskasvatus on tietoista ja tavoitteellista, se vaatii kasvattajalta ja kasvatusyhteisöltä valintojen tekemistä. Kasvattajan tulee suunnitella toimintaa ja rakentaa ympäristöä siten, että siellä näkyvät lapselle ominaiset tavat toimia (leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen ja taiteellinen ilmaisu) sekä sisällölliset orientaatiot (matemaattinen, luonnontieteellinen, historiallis-yhteiskunnallinen, esteettinen, eettinen ja uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio). Kasvattaja ohjaa lasta omatoimisuuteen sekä kunnioittaa lasta, lasten vanhempia ja muiden kasvattajien mielipiteitä ja kokemuksia. Kasvattajayhteisö arvioi, dokumentoi ja kehittää toimintaansa ja he ylläpitävät omaa osaamistaan. (Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus 2005, 16–17, 20, 26.)

Varhaiskasvatusympäristö muodostuu fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten tekijöiden kokonaisuudesta. Varhaiskasvatusympäristöön kuuluvat rakennetut tilat, lähiympäristö sekä toiminnalliset eri tilanteisiin liittyvät psyykkiset ja sosiaaliset ympäristöt sekä erilaiset välineet ja materiaalit. Ympäristön tulisi olla helposti muutettavissa, oppimiseen innostava ja monipuolinen, jolloin se herättäisi mielenkiintoa, uteliaisuutta ja kokeilunhalua ja kannustaisi lasta toimimaan ja ilmaisemaan itseään. (Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus 2005, 17–18.)

2.2 Päivähoito ja varhaiskasvatus päiväkotituhkimossa

Päiväkotituhkimo on kuopiolainen yksityinen päiväkotituhkimo, jonka omistaa Tiinan Taaperot KY. Päiväkotituhkimo on perustettu elokuussa 2012, joten se on ollut toiminnassa vasta runsaan vuoden. Tuhkimossa on tarjolla esiopetusta sekä hoitoa 1–5-vuotiaille lapsille. Päiväkotituhkimossa toteutuvat kaikki päivähoiton kolme perustehtävää eli hoito, kasvatus ja opetus. Perustehtävien toteuttamisessa painottuvat luonto- ja ympäristökasvatukseen liittyvät arvot. Lisäksi liikunnan ja ulkoilun kautta tuetaan kaikkia lapsen kasvua ja kehitystä tukevia päämääriä. (Päiväkotituhkimo 2013.)

Seuraavaksi kuvaamme päiväkotia Tuhkimon varhaiskasvatusympäristöä, joka koostuu seuraavista tekijöistä. Tuhkimon fyysinen ympäristö muodostuu päiväkotirakennuksesta, joka on suunniteltu mahdollisimman hyvin lasten tarpeita palveleviksi. Päiväkotia Tuhkimo avautui vasta vuoden 2012 syksyllä ja tilat ovat uudet. Normaalien aamu- ja iltapäiväulkoilujen lisäksi päiväkodilla tehdään retkiä metsään ja hyödynnetään lähiympäristöä. Päiväkodin henkilökunta on saanut muun muassa metsämörri-koulutuksen, jonka kautta luontokasvatus saa uudenlaisen ulottuvuuden. Metsämörri-toiminnan on tarkoitus opettaa lapselle luonnon kunnioittamista ja tietoa jokamiehen oikeuksista. Koska päiväkotia sijaitsee luonnon keskellä, pääsevät lapset tutkimaan erilaisia ilmiöitä aidossa ympäristössä. Toiminnan kautta lapsi myös tutustuu kasveihin ja eläimiin sekä pääsee tutkimaan ympäristöään kaikin aistein. Luonnossa vietetään rauhassa aikaa tutkien ja tutustuen. Lähiympäristö tulee lapsille tutuksi kävelyretkillä, ja suosituin retkipaikka on lähellä sijaitseva Koivumäen Kartano, jossa on muun muassa lapsista pitäviä hevosia ja lampaita. Ulkona vietetään paljon aikaa säästä riippumatta. Tämän lisäksi lapset pääsevät kerran viikossa ohjattuun sisäliikuntaan viereiselle seurantalolle. (Päiväkotia Tuhkimo 2013.)

Päiväkotia Tuhkimon sosiaalinen ja psyykinen ympäristö on huomioitu esimerkiksi siten, että siirtymätilanteet ja toimintatuokiot pyritään tekemään pienryhmissä kiireettömästi. Tavoitteena päiväkotia Tuhkimossa on antaa lasten leikille aikaa ja tehdä tiivistä yhteistyötä vanhempien kanssa. Toiminnassa pyritään huomioimaan lapselle ominaisimmat tavat oppia ja panostetaan siihen, että jokainen lapsi saa yksilöllistä tukea oman oppimistyylinensä kautta. (Päiväkotia Tuhkimo 2013.)

3 Eläinavusteinen työskentely osana Green Care -menetelmää

Sosiaali-, terveys- ja kasvatustalon laitokset ovat käyttäneet luontoa hyvinvoinnin tukena jo kauan (1800-luvulla ja 1900-luvun alussa) Suomessa ja muualla Euroopassa. Esimerkiksi aiemmin puutarhanhoito ja maataloustyöt kuuluivat

parantoloiden, työlaitosten, vanhainkotien ja lastenkotien arkeen. Nykyään luontoon tukeutuvien menetelmien käyttö sosiaali-, terveys- ja kasvatusalalla on noussut uudelleen esille. Green Care -käsite esitettiin ensi kerran vuonna 2008 Suomessa ja sillä tarkoitetaan luonnon hyödyntämistä sosiaali-, terveys- ja kasvatuspalvelujen tuottamisessa. Vuonna 2010 toiminnasta kiinnostuneet perustivat Suomeen Green Care Finland -nimisen rekisteröidyn yhdistyksen. Yhdistyksen tarkoituksena on välittää tietoa ja markkinoida Green Care -menetelmää sekä auttaa toimijoiden verkostoitumista, kehittää Green Care -tuotteita ja järjestää koulutusta aiheesta. (Soini ym. 2011, 320.)

Englanninkieliset käsitteet green ja care viittaavat luontoon ja hoivaan. Green Care on aktiivinen interventio eli väliintulo ja sen tavoitteena on parantaa ja edistää ihmisen ruumiillista ja henkistä terveyttä ja hyvinvointia, eikä vaan olla passiivinen luontokokemus. (Soini ym. 2011, 321.) Toiminta on tavoitteellista ja vastuullista ja hyvinvointia lisäävät vaikutukset syntyvät esimerkiksi luonnon elvyttävyyden, osallisuuden ja kokemuksellisuuden kautta. Green Caren suomenkielisiä käsitteitä on myös pohdittu. Suomenkielisiksi vastineiksi on ehdotettu kahta käsitettä, jotka molemmat kuuluisivat Green Caren alle. Vihreä hoiva tarkoittaisi Green Caren kuntoutuksellista ja korjaavaa puolta ja vihreä voima taas tarkoittaisi ennaltaehkäisevää toimintaa. (Soini ym. 2011, 329–330.)

Green Care -toiminnan tärkein osa on luontoavusteiset menetelmät ja menetelmillä on tavoitteena ihmisen hyvinvoinnin edistäminen. Tunnettuja ja vakiintuneita menetelmiä ovat esimerkiksi sosiaalipedagoginen hevostoiminta, ratsastusterapia, puutarhaterapia ja terapeuttinen puutarhanhoito, ekoterapia ja tunnetaitokasvatus. Varsinkin puutarhaterapian, eläinterapian ja eläinavusteisen työskentelyn vaikutuksia ihmisten sosiaaliseen kuntoutumiseen ja terveyteen on tutkittu paljon. Näistä toiminnoista on löydetty myös paljon myönteisiä vaikutuksia eri asiakasryhmiin. (Soini ym. 2011, 321.)

Toiminnan tavoite valitaan päämäärän mukaan. Päämäärä voi olla parantava, kuntouttava, kasvattava, voimaannuttava ja vahvistava tai ennaltaehkäisevä toiminta. Toiminnan intensiteetillä vastataan taas siihen, onko kyseessä terapeuttinen interventio, aktiivisesti ohjattu toiminta, itsenäisesti harjoitettava toi-

minta vai omaehtoinen luonnossa oleminen ja liikkuminen. Green Care -menetelmää voidaan toteuttaa monenlaisissa ympäristöissä, esimerkiksi metsässä, puutarhassa ja maatilalla. Kaupungissa menetelmää voi harjoittaa puistossa tai vaikkapa sisätiloissa taiteen keinoin. (Soini ym. 2011, 322.)

Green Care -menetelmää voidaan käyttää useilla eri toimialoilla esimerkiksi sosiaali- ja terveystalveissa, kasvatuksessa, opetuksessa ja työllistämistoiminnassa sekä kuntouttavassa työtoiminnassa. Terapiapalveluissa Green Caren avulla voidaan tarjota hoitoa diagnosoidun ongelman ratkaisemiseen. Ennaltaehkäisevässä ja terveyttä tukevassa toiminnassa diagnoosia ei vielä ole, mutta menetelmän avulla pyritään tukemaan hyvinvointia ja toimintakykyä. Kasvatustalveissa Green Carea voidaan käyttää päivähoitossa ja muussa varhaiskasvatuksessa tai esimerkiksi luontokoulujen muodossa. Ympäristökasvatuksen voidaan myös ajatella kuuluvan Green Caren piiriin, sillä sen tavoitteena on edistää lasten ympäristötietoutta ja -herkkyttä ja tukea lasten kasvua ympäristövastuullisiksi kansalaisiksi. (Soini ym. 2011, 322–323.)

Green Care -menetelmästä voidaan myös löytää kolme erilaista suuntausta. Ensimmäinen on maatilalle sijoittuva kuntouttava toiminta. Tässä suuntauksessa hyödynnetään maatilaa kuntouttavana työympäristönä. Toinen suuntaus on terapeutin toiminta, jossa hyödynnetään kasveja, puutarhoja ja maisemaa. Kolmas Green Caren suuntaus on eläinavusteinen työskentely, joka pitää sisälleen eläinavusteisen toiminnan ja terapeutin ja kuntouttavan eläinavusteisen terapian. (Yli-Viikari ym. 2009, 10–11.) Green Care -menetelmää voi järjestää julkinen, yksityinen tai kolmas sektori (Soini ym. 2011, 323).

Green Care -menetelmään liittyy kolme ydinelementtiä ja nämä rajaavat toiminnan ehtoja. Ydinelementit ovat luonto, toiminta ja yhteisö. Luonnon tarkoituksena on helpottaa, vahvistaa ja nopeuttaa intervention terapeutin, ohjauksellisia ja kuntouttavia tavoitteita. Tämä tarkoittaa sitä, että terapia-, hoito- ja ohjaustilanne tapahtuu luonnossa tai siinä on luontoelementtejä. Toinen ydinelementti eli toiminta tarkoittaa luontoympäristöön liittyvää toimintaa. Toimiminen luonnossa, luonnon hyväksi ja luonnon kanssa voi lisätä vaikuttavuutta hoito-, hoiva- ja kasvatustilanteissa. Luonto voi olla toiminnan taustalla, jolloin se on rauhoit-

tava, kokemuksellinen ja esteettinen ympäristö. Luonto voi olla myös toiminnan kohde, jolloin ihminen on luonnon kanssa aktiivisessa vuorovaikutuksessa esimerkiksi puutarhaa hoitaessa tai maatilan töitä tehden. Kolmas ydinelementti on yhteisö, jonka tarkoituksena on mahdollistaa ihmisen osallisuuden eli yhteisöön kuulumisen tunne ja aktiivinen kansalaisuus.(Soini ym. 2011, 323–325.)

Eläinavusteinen työskentely on yleisimmin jaettu kahteen kategoriaan: Animal Assisted Therapy (AAT) ja Animal Assisted Activities (AAA). AAT-menetelmä on virallisesti koulutettujen terapiakoirien ja alan ammattilaisten tekemää terapeutista toimintaa, jolloin terapiakoira kuuluu kiinteästi johonkin hoitoprosessiin. Hoitoprosessit on tarkoin suunniteltu jokaiselle potilaalle erikseen ja eläinterapialla tähdätään samaan tavoitteeseen muun hoidon kanssa. AAA-menetelmä puolestaan on mahdollistanut myös vapaaehtoistyöntekijöiden hyödyntämisen ja jokaisen toimintaan soveltuvan kotikoiran käytön. AAA-menetelmää voidaan siis toteuttaa ilman erityistä pitkää koulutusta tehtävään ja menetelmä poikkeaa AAT:stä myös siltä osin, että toiminnassa ei ole yhtä tarkkaa määränpäättä tai tavoitetta, vaan sillä pyritään yleisesti parantamaan elämänlaatua. Vapaaehtoisten tai muiden AAA-menetelmien parissa työskentelevien ei tarvitse mennä tarkkojen suunnitelmien mukaan vaan tapahtuma on hyvin spontaani. (Fine, 2006, 23.)

AAA-menetelmän avulla tavalliset ihmiset koirineen voivat toteuttaa asiakkaiden elämänlaatua parantavaa toimintaa, joka ei kuitenkaan ole määritelty terapia-toiminnaksi. Tällöin toiminta ei vaadi spesifioitua koulutusta tehtävään koiralta tai ohjaajalta. Kaverikoiratoiminta hyödyntää AAA-menetelmää ja mahdollistaa monille asiakasryhmille helpomman tavan saada hyödyllisiä eläinkontakteja ja samalla halukkaille vapaaehtoisille tavan auttaa. (Fine 2006, 23.)

Esimerkkinä voi mainita lukukoiraprojektin, joka on otettu käyttöön muutamissa Etelä-Suomen kirjastoissa. Lukukoirat toimivat kirjastoissa kuuntelijoina sellaisille lukijoille, joille ääneen lukeminen on syystä tai toisesta hankalaa. Monet lapsista ovat joutuneet kiusatuiksi tai pilkan kohteiksi lukemisvaikeuksiensa vuoksi. Lukukoira kuuntelee tarkkaavaisesti, mutta se ei puutu virheisiin ja ääntämi-

seen, joten se rohkaisee lapsia. Koiralle luettaessa ei tarvitse turhaan jännittää huonoa lukemistaan ja tätä kautta itsetunto kasvaa kohisten. (Yle 1 2011)

Lukukoira on saanut alkunsa Yhdysvalloista ja siellä toteutettavasta The Reading Education Assistance Dogs (R.E.A.D) -ohjelmasta kouluissa. Projektia varten koulutetut koirat vierailevat omistajiensa tai ohjaajiensa kanssa muun muassa kouluissa ja kirjastoissa. Ohjelman on huomattu parantavan lasten lukemis- ja kommunikointitaitoja ja herättävän kiinnostusta lukemista ja kirjoja kohtaan. Koirille lukeneiden lasten koetulokset ovat parantuneet samalla, kun itsevarmuus ja sosiaaliset taidot ovat kasvaneet. (Intermountain Therapy Animals 2013.)

4 Kaverikoiratoiminta

Kennelliiton kaverikoiratoiminta on vapaaehtoistoimintaa, jonka tavoitteena on tuoda iloa ja elämyksiä sellaisille ihmisille, joilla ei ole mahdollisuutta oman koiran pitoon. Kaverikoiratoiminnassa koirakot eli kaverikoira ja sen ohjaaja vierailevat lasten, vammaisten ja ikäihmisten luona esimerkiksi laitoksissa, kouluissa tai päiväkodeissa. Toiminta on lähtenyt liikkeelle siitä, että käytännön kautta huomattiin koirien saavan aikaan hyviä vaikutuksia erityisryhmissä. Kaverikoiratoimintaa suunniteltaessa haluttiin saada aikaan toimintaa, joka olisi mahdollisimman helposti monen saatavilla. Terapiakoirien kouluttaminen on aikaa vievää ja vaativaa työtä, joten haluttiin kehittää toimintamalli, joka mahdollistaisi sen, että tavalliset perhekoirat omistajineen voisivat vapaa-aikansa puitteissa tuoda iloa ja mielihyvää erityisryhmien arkeen. (Suomen Kennelliitto 2013.)

Kaverikoiratoiminta on Suomen Kennelliiton alaista toimintaa ja koirakäyntejä toivoessaan kohdepaikat tietävät, että koirakot toimivat samojen käytänteiden ja ohjeiden mukaisesti ja toiminta on rakennettu vierailupaikan asiakkaiden, työntekijöiden, koirien ja vapaaehtoisten ohjaajien turvallisuutta ja mukavuutta silmällä pitäen. Koirakot käyvät kaverikoiratoimintaan perehdyttävän kurssin ennen kentälle siirtymistään ja ennen vierailua koira todetaan terveeksi ja ihmisys-

tävälliseksi koiraksi, joka rakastaa rapsutuksia. Kaverikoiratoiminnan lähtökoh-
tana on, että kohtaamisesta nauttisivat kaikki osapuolet. Ohjaajilta vaaditaan
pitkäjänteisyyttä ja sitoutumista toimintaan ja kaverikoiratapaamisilla koirat pide-
tään koko ajan kiinni hihnoissa, ne eivät seurustele keskenään eivätkä liiku hal-
litsemattomasti. Koiranomistajan tulee tuntea koiransa hyvin ja koirakon välillä
tulee olla hyvä luottamus, jotta omistaja havaitsee pienimmätkin merkit koiransa
hermostumisesta ja osaa näin ollen rauhoittaa tilanteen tarpeen vaatiessa.
(Suomen Kennelliitto 2013.)

Kaverikoiratoiminnassa mukana olevat koirat ovat tavallisia kotikoiria, jotka ovat
tottuneet monenlaisiin tilanteisiin, paikkoihin ja ihmisiin. Kaverikoirien ohjaajat
ovat tavallisia koiranomistajia ja tekevät toimintaa vapaaehtoisesti ilman palk-
kaa. Myöskään kaverikoirien käynnit eivät maksa mitään kohteille. Kaverikoiria
voivat kutsua käymään tahot, jotka haluavat kokeilla toimintaa, ja jos asiakkaat
viihtyvät koirien seurassa, voidaan vierailusta tehdä säännöllinen käytäntö.
Yleensä kaverikoirat vierailevat vakiikohteissa yhdestä kahteen kertaa kuukau-
dessa, mutta myös satunnais- tai kertaluontoiskäyntejä on mahdollista järjestää.
(Suomen Kennelliitto 2013.)

Päiväkoti-ikäisille lapsille kaverikoiratoiminta mahdollistaisi monenlaisia hyötyjä
ja samalla varhaiskasvatuksen kentälle avautuisi uusi kehittämismahdollisuus
ottaa kaverikoiravierailut osaksi päiväkodin toimintaa, jos varhaiskasvatushenki-
löstö kokee toiminnan hyödylliseksi lasten kasvun ja kehityksen tukena. Var-
haiskasvatuksen tavoitteiden näkökulmasta toiminta olisi erittäin perusteltua alle
kouluikäisten lasten kasvun ja kehityksen tueksi. Kaverikoiravierailujen toteut-
tamisen voisi myös lisätä päiväkodin omaan varhaiskasvatussuunnitelmaan.

5 Lapsen kasvu ja kehitys

5.1 Kehitykselle suotuisa kasvuympäristö

Kuopion kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman kasvattajan käsikirjassa kuvataan suotuisaa toimintaympäristöä sellaiseksi, jossa aikuinen kuuntelee lasta ja vastaa tämän tunnetiloihin. Aikuisen tulisi antaa lapselle päivittäin myönteistä palautetta ja kiinnittää huomio ensisijaisesti lapsen onnistumisiin. (Kuopion kaupunki 2011, 3.)

Kaverikoiratoiminta voi osaltaan tukea varhaiskasvatusta ja sen eri osa-alueita. Lapset voivat kokea onnistumisentunteita, koska eläimet hyväksyvät ympärilleen jokaisen lapsen. Lasta voi opettaa oikeanlaiseen kontaktiin eläimen kanssa ja antaa tästä positiivista palautetta. Parhaimmillaan toiminta jatkuu myös muissa sosiaalisissa kontakteissa. Kasvattajan käsikirjassa (Kuopion kaupunki 2011) kuvataan, kuinka lasten ja aikuisten tulisi toimia yhdessä ja lähiympäristön toimintamahdollisuuksia hyödyntäen. Esimerkiksi päiväkodin piha-alue on lapsille valmiiksi tuttu ja turvallinen paikka tutustua eläimiin ja oppia uutta.

Päiväkodin kasvatustoiminnassa tulisi ottaa huomioon lasten erilaiset kiinnostuksenkohteet. Suurin osa lapsista on luontaisesti kiinnostunut eläimistä. Suurella osalla lapsista ei kuitenkaan ole mahdollisuutta saada myönteisiä kokemuksia eläimistä kotona. Aluksi kaverikoiratoiminnan voi suunnitella niin, että siihen osallistuvat ensin ne lapset, jotka haluavat ja osoittavat kiinnostusta eläimiin. Myös ulkoilutilanteiden tulee tukea lapsen kehitystä: Lasta tulisi opastaa luonnon ja elinympäristön vaalimiseen ja lisätä tietoa ympäristöstä ja luonnosta. Toiminta tulisi kasvattajayhteisössä suunnitella niin, että lapsille ominaisilla tavoilla rakennetaan kuvaa heitä ympäröivästä maailmasta samalla eri taitojaan harjoittaen. Lapsen luontaista uteliaisuutta tulisi suunnata ympäristön ja luonnonilmiöiden tutkimiseen. (Kuopion kaupunki 2011, 6–8.)

5.2 Kaverikoiratoiminta varhaiskasvatuksessa lasten kehityksen tukena

Kaverikoirien kurssimateriaalissa (Suomen Kennelliitto 2013) on eritelty toiminnan kohderyhmien erityispiirteet, jotta jokainen toimintaan tuleva voi etukäteen tutustua ennalta hyväksi havaittuihin keinoihin ja saada muuta tärkeää tietoa asiakasryhmästä. Lasten vanhemmilla ja lapsen aikaisemmillä kokemuksilla eläimistä ja koirista on ratkaiseva merkitys siihen, kuinka lapsi käyttäytyy eläinten seurassa. Vanhempien suhtautuminen tarttuu lapseen, oli se sitten kunnioitettava tai ennakkoluuloinen. Monella kaupungissa asuvalla lapsella kokemukset eläimistä ja niiden kanssa toimimisesta saattavat olla hyvin vähäisiä, joten kaverikoirat tuovat elämyksiä ja kokemuksia lasten elämään ja samalla lapset pääsevät askeleen lähemmäksi luontoa.

Kaverikoiravierailu on tapahtuma, joka toimii oppimistilanteena ja tukee lapsen psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista kehitystä. Oppiminen voidaan toteuttaa siten, että päiväkodilla käydään etukäteen läpi, kuinka koira lähestytään ja miten koiria hoidetaan. Samalla vastataan lasta askarruttaviin aiheeseen liittyviin kysymyksiin. Lasten luontainen uteliaisuus edesauttaa oppimista ja konkreettisten asioiden kokeminen ja tunteminen tukevat myönteisellä tavalla lapsen oppimista. Lasten ja koirien kanssakäynti on aitoa ja kaverikoirat antavat turvallisen mahdollisuuden lievittää mahdollista koirapelkoa. Onnistumisen kokemuksen kautta lapsen itsetunto vahvistuu. (Suomen Kennelliitto 2013, 20.)

Lapset voivat tutustua kaverikoiraan pienryhmissä, jolloin lasten ja koiran käyttäytymistä on helpompaa valvoa. Tärkeää on muistaa se, että lapsi saa muodostaa oman vuorovaikutussuhteen kaverikoiraan esimerkiksi silittämällä koira yksin. Päiväkodin henkilökunnan tulee huolehtia, ettei kukaan lapsista käyttäydy eläintä kohtaan väärin tai ole liian vauhdikas liikkeissään. Onkin suositeltavaa, että päiväkodilla käytäisiin läpi etukäteen konkreettisesti harjoitellen tilanne, jossa koiravierailijoita saapuu päiväkodille. Yhteisesti sovittujen sääntöjen ja harjoitusten jälkeen voitaisiin toteuttaa oikea vierailukäynti.

5.3 Koiran läsnäolon vaikutus ihmisen fyysiseen, psyykkiseen, emotionaaliseen ja sosiaaliseen terveyteen ja hyvinvointiin

Tutkimuksissa on todistettu, että koiran läsnäolo edistää terveyttä. Koira antaa ja vastaanottaa ehdotonta rakkautta, jota kaikki eivät pääse kokemaan toisen ihmisen kanssa. Koiran helliminen myös vähentää stressiä, luo turvallisuuden tunnetta ja nopeuttaa paranemista (Jääskeläinen 1999, 2633). Jääskeläisen (1999, 2634) mukaan koiran tuomat terveysedut ovatkin lähtökohdaltaan apuna psykologisiin tarpeisiin, joiden kautta ne vaikuttavat myös fyysiseen terveyteen ja hyvinvointiin. Koira antaa mahdollisuuden nykypäivänä vaikeasti saavutettaviin asioihin, kuten kosketukseen ja lapsenmielisyyteen. Aikuisten ihmisten tulee käyttäytyä tietyn mallin mukaan, mutta koiran kanssa on lupa leikkiä ja painia. (Jääskeläinen 1999, 2634.) Koiran kanssa leikkiminen tuo iloa myös aikuisiällä, sillä silloin aikuinenkin saa ikään kuin vapauden olla lapsenmielinen (Vartiovaara 2006). Ihmisten välinen ystävyys ei aina ole pyyteetöntä, mutta koiran kanssa ystävyys on puhdasta ja todellista. Koira on ihmisen statuksesta huolimatta aina omistajansa rinnalla ja vaikka koira ei voi korvata ihmissuhteita, se tuo niihin oman lisänsä. (Jääskeläinen 1999, 2634.) Edellisestä esimerkkinä on Vartiovaaran (2006) tutkimus, jonka mukaan koiran omistaminen lievittää yksinäisyyttä.

Koira ei vaikuta kuitenkaan ihmisen terveyteen pelkästään psyykkisen puolen kautta tultavaan fyysiseen hyvään, vaan konkreettisesti koira saa ihmisen liikkeelle. Myös sosiaalinen kanssakäyminen muihin ihmisiin lisääntyy helposti koiran omistamisen kautta. Koirista riittää puhuttavaa ja harrastustoiminnan kautta moni saa elämäänsä uudenlaista sisältöä, jossa ketään ei arvostella yhteiskunnallisen statuksen kautta. (Jääskeläinen 1999, 2636.) Koira luo ihmiselle turvallisuuden tunteen ja tuo rutiinit elämään (Vartiovaara 2006).

Fyysisesti koira vaikuttaa myönteisesti moniin sairauksiin. Koiran on esimerkiksi todettu alentavan verenpainetta ja kolesterolia ja muita sydänsairauksia. Koiran läsnäolo myös nopeuttaa ihmisen toipumista sairauksista. Koiran omistajat käyvät vähemmän lääkärillä ja käyttävät vähemmän lääkkeitä. (Vartiovaara 2006.) Itä-Suomen yliopiston tekemän tutkimuksen mukaan koiraperheiden lapset saa-

vat paremman immuunijärjestelmän ja vastustuskyvyn kuin koirattomien perheiden lapset (Taloussanomien 2012). Tämä on myös hyvä ja huomioonotettava seikka perustellessa koirakontaktien tarpeellisuutta alle kouluikäisten lasten parissa. Aiheesta on tehty lukuisia tutkimuksia ja kaikki viittaavat samoihin tuloksiin. Myös Vartiovaara (2006) tuo artikkelissaan esille, että monet lääkärit nykyään uskovat varhaislapsuusiällä tapahtuva altistuminen eläimille itse asiassa kehittää lapsen elimistöön puolustusmekanismeja allergioita ja astmaa vastaan sen sijaan, että ne laukaisisivat oireita.

Heidi Kihlström-Lehtonen (2009) tuo pro gradu -tutkimuksessaan esille koirien mukanaan tuomia positiivisia ja negatiivisia vaikutuksia. Tutkimustaan varten Kihlström-Lehtonen oli haastatellut kaverikoiraohjaajia ja sitä, mikä merkitys koirilla oli heidän elämässään. Positiivisina asioina haastateltavat toivat esille koiran merkityksen vaikeissa ja kuormittavissa elämäntilanteissa. Koirat toivat omistajilleen iloa ja toivoa sairauden, surun ja murheen keskellä sekä auttoivat toipumisessa ja elämän jatkamisessa. Haastateltavien mielestä heidän lemmikkinsä pystyivät huomaamaan heidän surun ja toivat hiljaista empatiaa omistajalleen. Vastuu lemmikin hyvinvoinnista piti yllä rutiineja ja pakotti huolehtimaan myös itsestään. Tutkimuksessa kävi ilmi, että koirille myös juteltiin asioista, joita ei muille haluttu kertoa ja siten koira toimi kuuntelijana. (Kihlström-Lehtonen 2009, 28–30.)

Kihlström-Lehtosen (2009) tutkimuksessa tuli esille myös se, miten koirat tuovat rutiineja elämään ja ne lisäävät omistajansa liikunnan määrää. Liikunnan lisääntyminen oli haastateltavien mielestä terapeutista ja lenkkeillessä sai nauttia myös luonnon kauneudesta. Koirien kanssa harrastaminen toi haastateltaville onnistumisen kokemuksia ja lisäsivät itsetuntoa. Koiraharrastukset lisäsivät sosiaalisia suhteita muiden koiraharrastajien kesken. Haastateltavat kertoivat, että sosiaalisissa suhteissa ei ollut merkittävänä tekijänä yhteiskunnallinen asema tai ikä vaan koirat. (Kihlström-Lehtonen 2009, 33–40.)

Kihlström-Lehtosen (2009) tutkimuksessa haastateltavia yhdisti kaverikoiraominta. Tämän lisäksi haastateltavat kertoivat lemmikkiensä myönteisistä vaikutuksista hyvinvointiinsa. Tutkimuksessa haastateltavat kertovat, että he haluavat

tuoda oman kokemansa ilon myös muille ihmisille kaverikoiratoiminnan kautta. Useat haastateltavista kertoivat, että he olivat lähteneet mukaan kaverikoiratoimintaan, sillä he olivat halunneet tuoda muille ihmisille saman ilon ja läheisyyden kokemukset, jotka he olivat itse kokeneet. Haastateltavat halusivat olla mukana kaverikoiratoiminnassa, sillä asiakkaiden kokema ilo oli myös koiranomistajan ilo. (Kihlström-Lehtonen 2009, 40–41.)

Teologian tohtori Pauliina Kainulainen kirjoittaa teoksessaan *Metsän teologia* (2013) ihmisen ja luonnon suhteesta. Kainulainen kirjoittaa, että hänen mielestään ihmisen tulisi palauttaa elintärkeä luontoyhteys sille kuuluvalle paikalle, ja hakeutumalla lähelle luontoa luoda uudenlainen tapa katsoa maailmaa. Tämän yhteyden rakentamisessa tarvitsee tietoa aiemmasta mutta myös herkkyyttä nähdä tämä aika ja sen mukanaan tuomat muutokset. Tämän kadonneen luontoyhteyden kysymykset liittyvät hänen mielestään esimerkiksi suomalaisen yhteiskunnan väkivaltaisuuteen. Joillakin tavoilla ihminen muuttuu irtaantuessaan luonnosta ja muuttuu myös henkiseltä puoleltaan negatiivisempaan suuntaan. Myös ihmisen maailmankatsomus muuttuu luontoyhteyden katkeamisen kautta. (Kainulainen 2013, 14.) Mielestämme olisikin tärkeää suoda lapsille jo pienestä pitäen se luontoyhteys, joka helposti katoaa taajama-alueiden leikkipuistoihin tai teknologian vallatessa vapaa-aikaamme. Kaverikoiratoiminta on oiva keino lisätä lapsen kosketusta luonnon kanssa ja avartaa heidän maailmankatsomustaan pienestä pitäen.

5.4 Koirien kielteiset vaikutukset ihmiseen

Eläinten ja koirien vaikutukset ihmisiin ja lapsiin eivät välttämättä ole aina positiivisia. Esimerkiksi Kihlström-Lehtonen (2009) tuo esille koirien aiheuttamia negatiivisia vaikutuksia. Tuloksissa tuli ilmi, että koirankasvatus voi tuoda omia haasteitaan perheeseen ja varsinkin ensikertalaiselle koiran kouluttaminen voi olla haastavaa. Haasteltavat kertoivat, miten allergiat aiheuttavat ongelmia koiran omistamisessa. Osan haastateltavan perheessä oli koira-allergisia, mutta he halusivat silti pitää koiran, koska näkivät koiran tuomien muiden positiivisten

terveysvaikutusten olevan merkittävät. Joskus allergiaoireet olivat jopa kadonneet koiran pitämisen seurauksena. (Kihlström-Lehtonen 2009, 23–24.)

Kihlström-Lehtonen (2009) tuo tutkimuksessaan esille negatiivisena asiana myös lemmikistä luopumisen. Koiran elämä on yleensä ihmisen elämää lyhyempi. Tutkimuksessa tuli esille, miten koiran kuolema on kuin ystävän menetys omistajalleen ja omistajasta saattaa tuntua, miten pala hänen elämästään olisi viety. (Kihlström-Lehtonen 2009, 30–31.) Koiran omistaminen tuo vastuun koiran huolehtimisesta ja siten koira on otettava huomioon esimerkiksi loman suunnittelussa. Koiran omistaminen vaatii tässä tapauksessa ylimääräisiä järjestelyjä. (Kihlström-Lehtonen 2009, 35–36.)

Anna Tiitolan (2012) tutkimuksessaan haastatteli lapsia ja nuoria ja tutki heidän kokemuksiaan koira-avusteisesta terapiasta (Tiitola 2012, 33). Tiitola sai tutkimuksessaan paljon positiivisia tuloksia koirien käytöstä sosiaalialan työssä. Tulokset olivat samantyyppisiä, mitä olemme aiemmin esitelleet muiden tutkimusten kautta. Tiitola on kuitenkin huomionnut tutkimuksessaan koirien negatiivisia vaikutuksia terapiakäytössä. Osa Tiitolan haastateltavista oli tuntenut koiran läheisyydessä vihaa, jännitystä, pelkoa ja ahdistusta sekä vaikeaa oloa. Kuitenkin mielestämme on tässä vielä oleellista kertoa, että Tiitola oli löytänyt haastateltavien vastauksista viisi negatiivista tunnetilaa ja 86 positiivista tunnetilaa. Vastaaajista kaksi kahdestatoista oli kokenut näitä viittä negatiivista tunnetilaa. (Tiitola 2012, 41–42.)

5.5 Eläinten vaikutus lapsen kehitykseen

Lemmikillä on useita myönteisiä vaikutuksia lapsen kehitykseen, oppimiseen ja kasvuun. Kaverikoiratoiminnan avulla voidaan tukea kaikkia edellä mainittuja osa-alueita lapsen kehityksessä. Lemmikit rauhoittavat ja vähentävät lasten stressiä uusissa tilanteissa. Lemmikit vähentävät lasten yksinäisyyttä ja antavat emotionaalista tukea. Lemmikit voivat olla lapselle kuin sisarus, ystävä tai leikkikaveri, joka pitää koulun jälkeen seuraa ja sille voidaan uskoa omat salaisuudet. (Melson 2001, 15–17.) Eläimet opettavat lapselle vastuullisuutta ja miten

toisesta pidetään huolta (Melson 2001, 34). Etenkin koiran on todettu edistävän lapsen persoonallisuuden ja vastuuntunnon kehittymistä (Jääskeläinen 1999, 2634).

Esimerkkeinä eläinten käytön merkityksestä lasten kanssa työskennellessä voidaan kertoa ainakin lukukoira-toiminnasta, jota järjestetään muutamissa Suomen kirjastoissa. Lukukoira-toiminta on lähtöisin Yhdysvalloista ja on tarkoitettu lapsille, joilla on vaikeuksia lukemaan oppimisessa. Tarkoituksena on, että lapsi saa käydä lukemassa ääneen koiralle. Lukukoira tarjoaa lapselle rauhallisen tilanteen opetella lukemaan, eikä korjaa tai arvostele lasta. (Yle 1 2011; Yle 2 2013; Yle 3 2013.)

Koiria on hyödynnetty myös koulumaailmassa. Tästä on tehty tutkimuksia ulkomailla ja koiran on todettu vaikuttavan hyvin positiivisesti luokkayhteisöön. Suomessakin esimerkiksi Kaisu Luomala-Toikkanen (2008) on tehnyt opinnäytetutkielman koira-avusteisesta pedagogiikasta koululuokassa. Tutkielmassa on kerätty pienryhmän opettajan ja oppilaiden kokemuksia siitä, kun omassa luokassa on koira. Luomala-Toikkanen on löytänyt paljon positiivisia näkökulmia aiheesta. Esimerkiksi oppilaiden mielestä on mukavaa tulla kouluun ja luokassa on parempi työrauha koiran ollessa siellä. (Luomala-Toikkanen 2008.)

Eläinten myönteinen vaikutus lapsen kehitykseen alkaa varhaisessa vaiheessa. Jo alle vuodenikäinen lapsi on alusta saakka kiinnostunut ympäröivästä maailmasta ja pyrkii löytämään yhteyden ulkomaailmaan. Kahdeksankuukauden ikäisen lapsen tulee saada lämpöä, läheisyyttä ja kosketusta, joka viestittää lapselle hänen hyvyttään. (Dunderfelt 2011, 63.) Kosketus turvallisen eläimen kanssa varmasti osaltaan edesauttaa sitä, että erillisenä olemisen tuntu saa turvallisen alun. Dunderfelt (2011) kirjoittaa myös, että päiväkotikäinen lapsi alkaa kohdata sääntöjä, normeja, asenteita ja käyttäytymistapoja. Hänen tulee tuntea oma itsensä hyväksytyksi ja minän tulee kehittyä normaaliksi. Samaistumisen kautta lapsi oppii omaksumaan yhteisönsä normeja ja sääntöjä. Omatunto kehittyy läpi elämän, mutta leikki on päiväkotikäiselle lapselle ominaisin tapa omaksua asioita. Leikin kautta lapselle on helppo opettaa elämän perustaitoja ja toimintoja. Omien sisäisten kykyjen harjaannuttamisen lisäksi leikki on sosiaalis-

ten taitojen oppimista. (Dunferfelt 2011, 65–79.) Elämänkaaritutkimuksia on tehty myös psykososiaalisesta näkökulmasta ja keskeinen ajatus on, että ihminen kehittyy ulkoisten ja sisäisten tekijöiden vuorovaikutuksesta. Persoonallisuus muokkautuu herkimmin lapsuudessa, joten tutkimusten pääpaino on aikuisuutta edeltävissä ikävaiheissa. (Dunderfelt 2011, 224.)

6 Aiemmat opinnäytetyöt

Kaverikoiratoiminnasta on tehty muutamia aiempia opinnäytetöitä, mutta ne on pääasiassa suunnattu vanhus- tai vammaistyön kentälle. Löysimme vain yhden opinnäytetyön, jossa aiheina olivat kaverikoirat ja varhaiskasvatus. Heidi Pöllänen ja Marjut Sedergren (2010) olivat haastatelleet opinnäytetyössään päivähoiton henkilöstöä kaverikoiratoiminnasta päiväkodissa. Pöllänen ja Sedergren olivat saaneet positiivisia tuloksia kaverikoiran vierailuista päiväkodissa. Heidän tutkimuksessaan vastaajat olivat sitä mieltä, että kaverikoiralla on positiivisia sosiaalisia vaikutuksia. Kaverikoiravierailut muun muassa lisäsivät lasten keskustelua ja sosiaalista kanssakäymistä sekä mahdollistivat lasten hellydenosoitukset sekä tunteiden sanallisen ilmaisun. Pöllänen ja Sedergren (2010) arvioivat tutkimuksessaan, etteivät kaverikoiravierailut aiheuttaneet henkilökunnalle mittavasti ylimääräistä työtä ja tiedottamista eikä myöskään sotkua. Monet vastaajista pitivät kaverikoiran vierailuja miellyttävänä lisänä yksikön toiminnassa. (Pöllänen & Sedergren, 2010.)

Sini Reini (2011) puolestaan on tutkinut opinnäytetyössään ”Eläinavusteinen toiminta osana sosiaali- ja terveystalaa – Pirkanmaan Hali-Bernit tuottamassa hyvää oloa” eläinavusteisen toiminnan vaikutuksia ihmisen hyvinvointiin, ja miten sitä voitaisiin hyödyntää erityisesti lasten ja ikääntyneiden ihmisten parissa. Reini haastatteli opinnäytetyötään varten Pirkanmaan Hali-Bernit toiminnassa mukana olevia henkilöitä. Reini myös havainnoi Hali-Bernit vierailuja sekä haastatteli tutkimuksen kohteena olleiden laitosten työntekijöitä kyselylomakkeen avulla. Tutkimuksessa lapsiin liittyvä laitos oli Pitkämäen sairaalan EVA-yksikkö. (Reini 2011, 7–10.)

Reini (2011) tuli tutkimuksessaan siihen tulokseen, että eläinavusteinen toiminta sopii sosiaali- ja terveysalalle hyvin ja se vaikuttaa ihmisen fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. Reinin mukaan eläinavusteinen toiminta tuo hyvää mieltä asiakkaille, lisää itsevarmuutta ja rauhoittaa. Toiminta lisää liikunnan ja ulkoilun määrää sekä vaikuttaa positiivisesti sairauksiin. Koirien kautta myös sosiaalinen vuorovaikutus lisääntyi. Reinin tutkimuksessa kävi myös ilmi, että lapset hyötyvät eläinavusteisesta toiminnasta eniten psyykkisellä tasolla, sillä koirasta saa seuraa ja sille voi jutella ja kertoa sellaisia asioita, joita ei muille ihmisille haluaisi kertoa. (Reini 2011, 51–54.)

Mirva Matkaniemi ja Riitta Kauppinen (2013) ovat tutkineet opinnäytetyössään ”Toverikoiratoimintaa lapsiperheille - eläinavusteista toimintaa sosiaalipedagogisesti” toverikoirien käyttöä lastensuojelu- ja perhetyössä. Matkaniemi ja Kauppinen toteuttivat opinnäytetyönään kehittämänsä toverikoiratoimintaa ryhmässä, jossa sovellettiin sosiaalipedagogisia ja perhetyön menetelmiä. Ryhmä kokoontui sille varatussa tilassa, jonne perheet kokoontuivat yhteensä kuusi kertaa. Prosessissa syntyi toimeksiantajan kanssa yhteistyössä menetelmäopas eläinavusteisen ohjauksen tueksi. (Matkaniemi & Kauppinen 2013, 7.)

Matkaniemi ja Kauppinen (2013) olivat huomanneet tarpeen eläinavusteiselle ryhmätoiminnalle Ylä-Savon alueella ja kehittäneet toverikoiratoiminnan ja suunnanneet sen lapsiperheille. Matkaniemi ja Kauppinen olivat tiedottaneet iisalmelaisten ilmaisjakelulehtien kautta alkavasta ryhmästä, koska he eivät olleet muilla keinoin tavoittaneet tarpeeksi halukkaita perheitä pelkästään Pelastakaa Lapset ry:n kautta. Ryhmätapaamisten palautteesta kävi ilmi, että perheet olivat innoissaan koiran läsnäolosta ja huomasivat koiran edistävän iloa ja hyvinvoinnin tunnetta arjen keskellä. Palautteista oli myös käynyt ilmi, että toverikoiratoiminnalle toivotaan jatkuvuutta ja perheiden sitoutuneisuutta jokaiselle toimintakerralle. (Matkaniemi & Kauppinen 2013, 44.)

7 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli tuottaa esite kaverikoiratoiminnasta päiväkotituhkimoon. Opinnäytetyömme ensimmäisenä tavoitteena halusimme luoda uuden nykypäivän tarpeita vastaavasta toiminnasta kertovan esitteen osaksi päiväkotituhkimon varhaiskasvatusta. Esitteessä kerrotaan, mitä kaikkea työntekijöiden tulisi ottaa huomioon suunnitellessaan kaverikoiratoimintaa lapsille päiväkodissa. Toisena tavoitteenamme oli, että esitettä lukiessaan työntekijä saa konkreettista tietoa siitä, miten kaverikoiratoiminta vaikuttaa lapsen kasvuun ja kehitykseen. Esitteen avulla päiväkodit voivat toteuttaa kaverikoiratoimintaa omassa päiväkodissaan osana lasten kasvatusta.

Esitettä varten teimme yhteistyötä päiväkotituhkimon kanssa. Työntekijöiltä saimme ensiarvoisen tärkeää tietoa siitä, miten kaverikoiratoiminta tulisi järjestää päiväkodissa. Tavoitteenamme oli tehdä tiivistä yhteistyötä päiväkodin henkilökunnan kanssa, jotta saisimme mahdollisimman toimivan ja hyödynnettävän esitteen päiväkodin henkilöstölle. Yhteistyön tuotoksena syntyi esite, joka antaa hyvät mahdollisuudet kaverikoiratoiminnan aloittamiseksi päiväkodissa.

Opinnäytetyömme kolmas tavoite oli uuden toiminnan mahdollistaminen ja käyttöönotto Päiväkotituhkimossa. Tavoitteenamme oli, että Tuhkimo ottaa jatkossa kaverikoiravierailut osaksi päiväkodin toimintaa ja kaverikoirat vierailisivat jatkossa säännöllisesti päiväkodissa. Toivoisimme myös, että esitteen myötä koiratoiminnasta tulisi uutta tietoa myös muulle varhaiskasvatuksen alalle. Sitä kautta toivomme, että varhaiskasvatuksessa kiinnostutaan eläinten hyödynnettävyydestä kasvatuksellisenä työmenetelmänä. Ajatuksenamme onkin, että esitettä voisi jakaa koteihin ja muille yhteistyötahoille ja sitä voisivat hyödyntää kaikki alueen päiväkodit.

8 Prosessin kuvaus

Seuraamme opinnäytetyössämme Ojasen, Moilasen ja Ritalahden (2009) tutkimuksellisen kehittämistyön prosessimallia. Seuraavissa kappaleissa kerromme vaihe vaiheelta prosessimme etenemisen.

8.1 Ideointivaihe

Olemme molemmat kiinnostuneita kaverikoiratoiminnasta, ja toinen meistä on tehnyt yli vuoden vapaaehtoistyötä kaverikoiratoiminnassa sekä käyttänyt omia koiriaan säännöllisesti eräässä yksityisessä päiväkodissa epävirallisilla vierailuilla. Olimme huomanneet, miten lapset jaksoivat aina kysellä, milloin koirat seuraavan kerran ovat tulossa käymään ja odottivat innolla niitä päiviä, jolloin koirien oli tarkoitus tulla vierailulle ulkoiluajaksi. Vierailun jälkeen koirat liittyivät kiinteästi lasten piirustuksiin, kertomuksiin ja keskusteluihin. Molempien toimintojen kautta olimme huomanneet koiran positiiviset vaikutukset eri ihmisryhmissä. Kaverikoiravierailuilla asiakkaat odottavat innolla tapaamista ja jos joku tietty koira puuttuu, kyselevät he sen perään. Olemme olleet kiinnostuneita eläinten käytöstä osana sosiaalialan työtä ja saimme idean, että tutkisimme kaverikoiratoimintaa varhaiskasvatuksen alalla. Huomasimme pian, että aihe oli innovatiivinen. Kaverikoiratoimintaa on hyvin vähän päiväkodeissa ja arvelimme syynä tähän olevan tiedon puute toiminnan mahdollisuuksista lasten kanssa. Mielestämme lapsilla on luontainen kiinnostus eläimiin ja päiväkodeissa on helppoa tarjota mediakasvatusta tietokoneiden ja muiden laitteiden avulla, mutta koiran tuominen lasten saataville päiväkotiympäristöön oli uusi juttu.

Olemme huomanneet työkokemuksemme kautta, miten koko päiväkotisuunnattomalla innolla odotti jokaista koirien käyntiä ja miten lapset jaksoivat puhua aiheesta kuukausia. Aloimme siis pohtia, olisiko mahdollista, että päiväkodeissa alkaisi silloin tällöin vierailu koiria. Kuopion seudun kaverikoirat vierailevat ainoastaan yhdessä päiväkodissa, joten mietimme, että tietävätkö muut edes tällaisesta toiminnasta. Ojasalo, Moilanen ja Ritalahti (2009, 24) kuvaavat kehittä-

tämisprosessin ensimmäistä vaihetta kehittämiskohteen tunnistamiseksi ja alustavien tavoitteiden määrittämiseksi. Tavoitteena voi olla esimerkiksi uusien mallien tai menetelmien kehittäminen, ja kaverikoiratoiminnan ottaminen osaksi varhaiskasvatusta olisi uuden työmenetelmän kehittämistä. Tavoitteiden määrittämisessä täytyy ottaa huomioon myös työyhteisön odotukset ja mitä odotukset merkitsevät arjessa.

Jouduimme perustelemaan laajasti, kuinka kaverikoiratoiminta liittyy varhaiskasvatukseen ja sosiaalialaan ja miten se eroaa oikeasta terapiatoiminnasta. Kun esitimme tarpeeksi tutkimus- ja teoriatietoa, oli aihe hyväksyttävä ja pääsimme jatkamaan sen ideointia. Toisessa vaiheessa kehittämiskohteeseen perehdytään käytännössä ja teoriassa (Ojasalo ym. 2009, 25). Käytännönkokelesta kaverikoiratoiminnasta meillä oli, mutta tarvitsimme teoriatietoa käytännön tueksi. Päiväkoti Tuhkimon henkilökunta oli halukas löytämään uusia tapoja toteuttaa luontokasvatusta päiväkodissaan ja kaverikoiratoiminnasta voisi löytyä uusi osa toimintaa. Henkilökunta oli myös kiinnostunut saamaan lisää tietoa toiminnasta ja kehittämisen tavoitteena olikin, että esite avaisi kaverikoiratoimintaa ja sen mahdollisuuksia niin hyvin, että se olisi mahdollista ottaa osaksi Tuhkimon arkea. Ojasalon ym. (2009, 27) mukaan kehittämistyössä voidaan etsiä uusia tapoja tehdä työtä ja on tarpeen tunnistaa työssä olevia kehittämistarpeita.

Soini ym. (2011, 327) tuovat artikkelissaan esille, miten Green Care sisältää monia sosiaalisen innovaation piirteitä. Sosiaalinen innovaatio korostaa ongelma- ja tarvelähtöisyyttä ja innovaatio tuo lisäarvoa hyvinvointiin ja terveyteen. Tarkoituksena on rikkoa vanhoja rajoja ongelmaa ratkaistaessa. Kirjoittajien mukaan Green Care on lähtenyt kehittymään alhaalta ylöspäin eri toimijoiden tunnistaessa tarpeet kyseiselle toiminnalle. Ylhäältä alaspäin kehittyvässä toiminnassa kehitys lähtee liikkeelle hallinnosta, sopimuksista tai lainsäädännöstä. Toiseksi Green Care yhdistää uudella tavalla eri toimialat, menetelmät ja palvelujen tuottajat. Kolmanneksi, tutkimukset ovat osoittaneet, miten luontoavusteiset menetelmät tuovat lisäarvoa asiakkaille eri palveluissa. Neljänneksi, kirjoittajat kertovat, että kyseessä on vanha ja tuttu idea luonnon vaikutuksista ihmisten hyvinvointiin, jonka tahot ovat ottaneet uudelleen käyttöön.

Soini ym. (2011, 329) korostavat, että luonnon hyvinvointivaikutukset on tunnettu pitkään, mutta niitä on nykyisin hyödynnetty vähän sosiaali-, terveys- ja hyvinvointipalveluissa. Kaupungistuminen, arjen teknologisoituminen ja luonnosta vieraantuminen ovat lisänneet sosiaalisten ongelmien määrää ja luoneet tilausta luontoyhteyden uudelleenrakentamiseksi ja palauttamiseksi. Soini ym. (2011, 329) tuovat esille, että monet nykypäivän ilmiöt, kuten kunta- ja palvelurakennemuutos, väestön ikääntyminen, palveluiden yksityistäminen ja asiakaslähtöisyyden korostaminen ovat lisänneet tarvetta uusien palvelumallien kehittämiseksi. Tällä tavalla pyrittäisiin hyödyntämään hiljaista tietoa luonnon hyvinvointivaikutuksista.

8.2 Suunnitteluvaihe

Kun olimme saaneet valittua kiinnostavan aiheen, aloimme etsiä aiempia tutkimuksia muilta sosiaalialan kentiltä, tutustuimme enemmän kaverikoira-toimintaan ja hankimme lähdekirjallisuutta. Kehittämiskohteen taustaa tutkittaessa tutkijan tulee olla kriittinen lukemaansa ja kuulemaansa kohtaan ja keskeistä on löytää näkökulma, jonka kautta edetään. (Ojasalo ym. 2009, 25) Etsiessämme aiempaa tutkimus- ja teoretietoa aiheesta löysimme paljon positiivisia tutkimustuloksia eläinten vaikutuksesta ihmisten terveydelle ja psyykelle. Emme kuitenkaan olleet tutkimassa eläinavusteista terapiaa vaan sosiaalialan työhön vahvasti liittyvää vapaaehtoisvoimin toteuttavaa toimintaa. Meidän täytyi löytää teoriaa, joka tukee eläinten positiivisia vaikutuksia joistakin muista lähtökohdista, kuin pelkän terveydenhuollon näkökulmasta. Aloimme etsiä yhteyttä lapsen kasvun ja kehityksen kanssa eläinkontaktien kautta yhdistelemällä eri teoriakirjallisuutta.

Ojasalo ym. (2009, 31) nostaa esille Internetin käytön tiedonhankinnan välineenä. Tutkimusartikkelit, opinnäytetyöt ja erilaiset tietokannat ovat helposti saatavilla, mutta koska ne ovat yleensä kaupallisia tai yksittäisten henkilöiden tuottamia, ne eivät ole kovin luotettavaa tietoa. Huomasimme tämän hakiessamme tietoperustaa opinnäytetyöllemme. Meidän täytyi kyetä yhdistämään terveydenhuollon, terapiatoiminnan ja sosiaalialan tutkimuksia ja löytämään niistä yhteys

kaverikoiratoimintaan. Meidän täytyi myös olla kriittisiä hankkimamme tiedon suhteen. Hankittua tietoa arvioitaessa täytyy käyttää erilaisia tiedonhankintatapoja, erottaa tosiasiat, mielipiteet ja näkökulmat toisistaan sekä valita soveltuvin tieto ja osata soveltaa sitä käytännöntarpeisiin (Ojasalo ym. 2009, 32).

Kehittämistyössä korostuu kyky tunnistaa organisaatiossa piileviä kehittämistarpeita (Ojasalo ym. 2009, 26). Kartoitimme kaverikoiratoimijoiden kautta päiväkotien kiinnostusta kaverikoiravierailuille ja havaitsimme, että Kuopion alueella vierailuja toteutettiin ainoastaan yhdessä päiväkodissa. Keskusteltuamme eri päiväkotien henkilöstöjen kanssa tulimme siihen tulokseen, että kaverikoiratoiminnasta ei tiedetä eikä toimintaa osata siksi kuvitella osaksi varhaiskasvatusta. Henkilöstöissä ilmeni kuitenkin kiinnostusta toimintaa kohtaan ja tuli esille, että joissakin päiväkodeissa vanhemmilta oli tullut toivetta jonkinlaiselle eläintoiminnalle. Mietimme myös, mikä päiväkoti olisi kiinnostunut tekemään esitteen yhteistyössä kanssamme ja kannattavaa olisi, jos päiväkoti sijaitisi paikkakunnalla, jossa on aktiivista kaverikoiratoimintaa. Suunnittelimme tekevämme esitteen yhteistyössä keväällä 2013 päiväkodissa, jossa toinen meistä työskenteli. Päädymme kuitenkin kesän 2013 aikana tekemään esitteen yhteistyössä Päiväkoti Tuhkimon kanssa.

Ojasalo ym. (2009, 29) määrittelevät tärkeäksi toimialan ymmärtämisen ja sen arkipäivän ja todellisuuden tuntemisen, jotta kehittämistyössä tuotetut ratkaisut eivät perustuisi pelkästään teoriasta nostettuihin yleisiin malleihin. Kohdeorganisaation ympäristöä ja tapahtumia on hyvä havainnoida ja avoimet keskustelut tuovat esille kehittämisen tarpeita. Olemme molemmat työskennelleet paljon varhaiskasvatuksen parissa, joten arkipäivän päiväkotityö oli molemmille jo ennalta tuttua. Ojasalo ym. (2009, 30) nostavat erittäin tärkeäksi tiedon dokumentoinnin, jotta jälkikäteen pystyy palamaan tarkasti oikeisiin lähteisiin, ja päätöksiä on helpompi tehdä dokumentoidun tiedon kuin pelkkien muistikuvien perusteella.

Kehittämistehtävää määriteltäessä tulee pohtia huolellisesti, mihin kehittämiseksi pyritään ja miten määritelty tavoite antaa tukea käytännön toiminnalle. Kehittämistyön onnistumisen arvioinnin kannalta tulisi olla selkeä mittari, jonka avulla

tuloksia voidaan myöhemmin arvioida. (Ojasalo ym. 2009, 33) Kehitimme selkeän tavoitteen. Tavoitteenamme oli tuottaa esite kaverikoira-toiminnasta päiväkodin käyttöön.

8.3 Toteutusvaihe

Aikataulumme ei pitänyt alustavan suunnitelman mukaisesti, vaan lopulta toimeksiantajaksi valikoitui päiväkoti, jossa toinen meistä aloitti työnsä elokuun lopulla. Kevään ajan keräsimme teoretietoa ja hahmottelimme esitettä. Heinäkuussa vierailimme Päiväkoti Tuhkimossa ja kävimme yhden työntekijän kanssa läpi esitettä ja kerroimme opinnäytetyöstämme enemmän. Päiväkodin henkilöstö osallistui esitteen tekemiseen. Heiltä saimme ajatuksia esitteeseen learning cafe -menetelmällä. Koottuamme esitteen kysyimme sähköpostitse korjausehdotuksia. Otimme muutaman lapsen mukaamme piirtämään koira-aiheisia kuvia ja samalla kyselimme heiltä koiriin liittyviä asioita.

Pohdimme, miten saisimme lapsilta enemmän kommentteja esitettä varten. Aiemmin emme olleet saaneet lapsilta heidän ajatuksiaan koirista, sillä olimme heille vieraita ja lapset olivat ujoja kertomaan ajatuksiaan meille. Keksimme, että seuraavana päivänä toinen meistä ottaa omat koiransa mukaan lasten raputeltaviksi, jonka jälkeen pidetään piirustushetki päiväkodin piha-alueella. Tämä idea osoittautui hyväksi. Piirustuspöydälle oli koirien vierailun jälkeen jono ja lapset kertoivat oma-aloitteisesti ajatuksiaan ja tarinoitaan koirista omassa elämässään. Samalla saimme toteutettua Tuhkimon arkeen vahvasti kuuluvaa pienryhmätyöskentelyä.

Tuhkimon henkilökunta oli tutustunut esitteeseemme ennen vierailua ja he olivat käyneet lasten kanssa valmiiksi läpi, miten koiria lähestytään ja kuinka niiden kanssa toimitaan. Ennalta valmisteltu ja harjoiteltu tilanne toimi todella hyvin ja lapset malttoivat pysyä sovitussa säännöissä ja osasivat käsitellä koiria muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta kauniisti ja rauhallisesti. Lapsia oli helppo ohjata myös itse tilanteessa, kun kertoi että koiran korvat eivät kestä liian kovaa ääniä tai koira tuntee vastakarvaan silittämisen inhottavaksi. Lapset pääsivät

vuorotellen taluttamaan kilttejä koiria ja tästä oli tullut eniten palautetta lapsilta vierailun jälkeen. Lapset olivat kertoneet henkilökunnalle, että oli hienoa, miten he saivat ohjata koira onnistuen siinä. Lapset kertoivat myös vierailun kulues- sa, että koiria oli mukava rapsutella ja osoittaa niille hellyyttä halauksilla.

Tuhkimon henkilökunnalta saamamme palautteen perusteella lapset olivat pitä- neet koirien vierailusta kovasti ja odottivat uutta kertaa innolla. Koirat olivat esiintyneet viikkojen ajan piirustuksissa ja lasten keskusteluissa. Henkilökunta oli pitänyt vierailua erittäin hyvänä opetustilanteena ja lisänä arkeen. Erään ka- verikoiravierailun päätteeksi näytimme esitettä myös muutamalle kaverikoiraoh- jaajalle ja kysyimme mielipiteitä ja korjausehdotuksia. Koiraohjaajat pitivät esi- tettä erittäin hyvänä ja informatiivisena lapsille ja heidän perheilleen. Ohjaajilta tulleen positiivisen palautteen vuoksi emme lähteneet muuttamaan esitettä.

8.4 Viimeistelyvaihe

Ojasalon ym. (2009, 26) mukaan viimeistelyvaiheessa kehittämishanke arvioi- daan ja arviointi kohdistetaan sekä prosessiin että tuotokseen. Pyysimme Tuh- kimon henkilökunnalta suullista palautetta esitteestä sekä vierailusta. Palaut- teen perusteella avasimme esitteeseen enemmän käsitteitä, jotka olivat epäsel- viä henkilöstölle. Keräsimme lasten piirustukset ja lisäsimme niitä esitteeseen. Esittelimme esitteen sähköpostiversiona henkilökunnalle ja pyysimme mielipitei- tä ja ajatuksia esitteen käyttöön. Annoimme suullisesti ohjeita, miten esimerkiksi lasten vanhempia pystyy opastamaan esitteen lukemisessa ja miten uusia työn- tekijöitä voi perehdyttää kaverikoira-toimintaan.

Ojasalo ym. (2009, 47–48) kirjoittavat, että arvioinnin tarkoituksena on osoittaa, miten kehittämistyössä on kokonaisuudessaan alusta loppuun onnistuttu. Työn- tekijöiltä saamamme palautteen avulla pystyimme arvioimaan prosessin onnis- tumista. Näytimme esitettä myös muutamalle kaverikoiraohjaajalle ja pyysimme palautetta, mutta kun korjausehdotuksia tai lisäyksiä ei tullut, tulimme siihen tulokseen, että esite palvelee hyvin kaikkia osapuolia.

8.5 Menetelmälliset valinnat

Käytimme opinnäytetyöprosessissamme eri tiedonkeruumenetelmiä. Suunnitteluvaiheessa hankimme teoria- ja tutkimustietoa eri lähteistä, joiden avulla syvensimme omaa näkemystämme aiheesta. Keräsimme tietoa eläinavusteisesta työskentelystä, kaverikoiratoiminnasta ja lapsen kehityksestä. Käytimme näitä saamiamme tietoja myöhemmin esitteen teossa. Tutustuimme käytännössä kaverikoiratoimintaan ja havainnoimme vierailutilannetta. Ajatuksenamme oli alun perin käyttää haastattelua tiedonkeruussa, mutta päädyimme kuitenkin ennen toteuttamista valitsemaan menetelmäksemme learning cafe -menetelmän, koska olimme sitä mieltä, että usean ihmisen välinen keskustelu olisi antoisampi, kuin kahden kesken käyty haastattelu. Näin työntekijöille avautui mahdollisuus pohtia eri näkökulmia ja tuoda oma osansa kehittämisprosessiimme.

Toteutusvaiheessa otimme päiväkotituhkimon lapsia mukaan toimintaan. Kävimme vieraillessa koirien kanssa päiväkodissa yhden aamupäivän ajan. Vierailun jälkeen lapset saivat halutessaan osallistua esitteen tekemiseen kertomalla ajatuksiaan koirista ja piirtää koira-aiheisia piirustuksia. Keskustelimme viimeistelyvaiheessa kaverikoiraohjaajien kanssa esitteen käyttökelpoisuudesta ja sisällöstä. Hyödynsimme kaverikoiraohjaajien kokemuksia vierailutilanteista ja käytimme hyväksi kaverikoiratoiminnan kurssimateriaalia. Ohjaajilta saimme lisää tietoa, mitä esitteestä vielä puuttui ja mitkä asiat siinä olivat kohdallaan. Viimeistelyvaiheessa kysyimme päiväkodin henkilöstöltä suullista palautetta esitteestä.

9 Tuotos

Toiminnallisen opinnäytetyömme tuotoksena syntyi kaverikoiratoiminnasta kertova esite, joka on kuvattu liitteessä 4. Esitteen nimi on lähes sama kuin opinnäytetyöllä: ”Koirakavereita vai kaverikoiria? – Kaverikoiratoiminta päiväkodissa.” Esite on selkeä, kahdeksansivuinen ja A4 -kokoinen. Kokosimme esitteeseen lasten piirtämiä kuvia ja lauseita, jotta saimme esitteeseen väriä ja kiinnos-

tavuutta. Esitteen lopussa on muutamia lähteitä, joiden avulla lukija voi hankkia lisätietoa kaverikoiratoiminnasta ja ottaa yhteyttä kaverikoirakoordinaattoriin. Internet-sivujen kautta voi myös ennalta tutustua kaverikoiriin, joista on omalla sivullaan jokaisesta lyhyt esittely ja kuva.

Esite alkaa johdanto-luvulla, jossa kerromme miksi esite on tehty, miten se on syntynyt ja kenelle esite on suunnattu. Kerromme myös, mitä esite sisältää ja mihin sitä voi käyttää. Lapsilta kerättyjen suorien lainausten on tarkoitus herättää ajatuksia aikuisissa lukijoissa. Esite on kirjoitettu selkeällä kielellä, jotta vanhempi tai työntekijä voi lukea sitä myös lapselle.

Esitteessä on eri otsikoita, joiden alle on koottu tarvittavaa informaatiota. Ensimmäisen otsikon alta löytyy perustietoa siitä, mitä kaverikoiratoiminta on. Tuomme esille sen, että toiminta on vapaaehtoistyötä ja näin ollen maksutonta iloa ja elämyksiä tuottavaa. Luvussa kerrotaan, millaisia koiria ja ohjaajia toiminnassa on mukana ja miten he ovat lähteneet osaksi toimintaa. Kerromme myös, että kaverikoiratoiminnassa ei ole kyse terapiatoiminnasta. Toisen otsikon alla oleva luku kertoo lemmikkieläinten ja juuri koiran vaikutuksesta ihmisen terveydelle ja hyvinvoinnille. Tähän lukuun kokosimme myös toimeksiantajamme henkilökunnan mielipiteitä koirankontakteista varhaiskasvatuksessa.

Kolmas osa kertoo siitä, miksi tämänkaltaista toimintaa kannattaa järjestää päiväkodeissa. Kerromme, että toiminta antaa lapsille elämyksiä ja positiivisia kokemuksia ja lisäksi toimii opetustilanteena. Viimeiseen lukuun tämän otsikon alle kokosimme päiväkotihenkilöstön ajatuksia. Neljäs otsikko on ”Mitä tulee ottaa huomioon, kun kaverikoira tulee kylään päiväkotiin?”. Tähän lukuun kokosimme tietoa kaverikoiraohjaajilta, kurssimateriaalista ja omien kokemustemme pohjalta. Kerromme parhaasta tilaratkaisusta, työntekijöiden toimimisesta ja ylipäänsä siitä, mitä vierailutilanteessa tapahtuu. Annamme myös vanhemmille ja työntekijöille pohdittavaa, kuinka he voivat innostaa lapsia etukäteen vierailukertaa varten. Viimeisenä listasimme päiväkotihenkilöstön mietteitä siitä, mikä voisi estää tai hankaloittaa toimintaa, jotta lukija, olipa se vanhempi, lapselle toiminnasta kertova henkilö tai päiväkodin työntekijä, osaisi varautua muuttuneeseen, ennalta arvaamattomaan tilanteeseen.

Esitteen viimeiselle sivulle olemme koonneet lähteitä, joita olemme käyttäneet esitettä tehdessämme. Samalla lähteet toimivat lukijoille mahdollisina lisätietolähteinä, jos he haluavat enemmän ottaa aiheesta selvää. Päätimme ettemme laita tekstiin lähteitä, sillä kappaleet on koottu monista eri lähteistä eli tietokirjallisuudesta, tutkimuksista, haastattelemalla päiväkotituhkimon työntekijöitä ja kaverikoiraohjaajia. Ajattelimme, että jos tekstin kappaleissa olisi lähteet, esitteestämme tulisi sekava ja vaikeasti luettava. Työyhteisön edustajien mielestä lähteet ovat esitteessä selkeästi.

10 Pohdinta

10.1 Prosessin arviointi ja oma oppiminen

Vilka ja Airaksinen (2003, 160) toteavat, että opinnäytetyötä tekevän opiskelijan suurin haaste on pysyä aikataulussa. Aikataulumme viivästyi ja meidän olisikin pitänyt jo alkuvaiheessa suunnitella tarkemmin tutkimuksemme aikataulu. Teimme opinnäytetyömme suunnitelman kevään ja kesän 2013 aikana. Opinnäytetyömme toiminnallisen osuuden työyhteisön kanssa teimme heinäkuussa, jolloin päiväkodissa on juuri huonoin aika tehdä tutkimusta, sillä työntekijät ja lapset ovat kesälomilla. Kuitenkin lomista huolimatta saimme hyvin aineiston kasaan nopealla aikataululla ja mielestämme aineisto oli riittävän suuri. Saimme tehtyä esitteen myös nopeasti ja siten loppukesän aikana opinnäytetyömme edistyi isoin harppauksin. Kun me ja Tuhkimon työyhteisö olivat tyytyväisiä esitteeseen, ryhdyimme kirjoittamaan opinnäytetyötä. Olemme esitteen lopputulokseen tyytyväisiä ja mielestämme tavoitteemme esitteen osalta toteutuikin hyvin, vaikka aikataulun kanssa oli ongelmia.

Yhteistyön toimeksiantajan kanssa sujui hyvin, olisimme kuitenkin toivoneet hieman enemmän palautetta ja mielipiteitä esitteestä ja prosessimme kulusta. Jotta arviointi ei jäisi liian subjektiiviseksi, tulisi oman arvioinnin lisäksi kerätä palautetta toimeksiantajalta (Vilka & Airaksinen 2003, 157). Aikataulut saimme sopimaan hyvin työyhteisön kanssa. Toimeksiantajalta ei tullut tiukkaa aikatau-

lua esitteen tekemiseen, joten pystyimme työstämään sitä omien aikataulujemme mukaan. Aikataulutus oli kuitenkin hankalaa parityöskentelyn kannalta, koska molemmat käymme töissä ja vaihtelevien työaikojen vuoksi yhteistä aikaa oli hankala löytää.

Yhteistyö kaverikoiraohjaajien kanssa auttoi ymmärtämään kaverikoiratoimintaa ja sen vaikutuksia käytännössä. Kun näimme toiminnan vaikutukset vierailutilanteessa, jäimme pohtimaan, miten tärkeää työntekijöiden ja myös vanhempien olisi nähdä lapsensa toimimassa koiran kanssa. Jos lapselle on vaikeaa noudattaa päiväkodin sääntöjä ja hän saa muuten arjessaan paljon negatiivista palautetta, on kaverikoiravierailu oiva tilanne saada vilkaskin lapsi rauhoittumaan ja nähdä hänessä positiivista käyttäytymistä ja antaa hänelle hyvää palautetta. Lapsen itsetunto kasvaa ja hän kokee onnistumisia.

Opinnäytetyön raportin kirjoittaminen on edistynyt vaihtelevasti. Opinnäytetyömme tekemistä hankaloitti erityisesti se, että aihetta ei ole paljonkaan tutkittu ja sen takia lähdekirjallisuutta oli vaikeaa löytää ja aihe on muutenkin melko tuntematon. Päätimme kuitenkin tutkia aihetta, sillä halusimme tarttua haasteeseen. Halusimme opinnäytetyöllemme sellaisen aiheen, jota ei ole paljon tutkittu ja siten se olisi mahdollisimman uutta tietoa luova ja innovatiivinen. Halusimme työllämme helpottaa uuden toimintatavan löytymistä päiväkotiin. Toisaalta halusimme hyödyntää omaa harrastusta työssämme. Olemme sitä mieltä, että esite on hyvä uusi työväline ja toivottavasti lisää tietoutta eläintoiminnan mahdollisuuksista varhaiskasvatuksessa.

Toiminnallisen opinnäytetyön kautta syntyvän tuotteen arvioinnissa tulisi olla huomioitu toimivuus kohderyhmän näkökulmasta (Vilkkä & Airaksinen 2003, 161). Tehdessämme esitettä pyrimme siihen, että se olisi käyttökelpoinen varhaiskasvatuksen työntekijöille, mutta myös asiakkaille eli lapsille ja heidän vanhemmilleen. Tämän vuoksi halusimme pitää kieliasun sellaisena, että sitä pystyy lukemaan myös lapselle niin, että hän ymmärtää sisällön. Koska yhtenä kohderyhmänä ovat lapset, halusimme että esite on ulkonäöltään kiinnostava ja värikäs, jolloin se innostaa tutustumaan kaverikoiratoimintaan päiväkotiympäristössä lähemmin. Lisäsimme esitteeseen lasten tekemiä piirustuksia ja lausah-

duksia, jotta lasten kiinnostus eläimiä kohtaan nousisi esille tekstien välistä. Kaverikoiravierailua ennen voitaisiin monin eri lapsille ominaisin tavoin tutustua koiriin. Lapset voisivat piirtää koira-aiheisia piirustuksia, kuunnella koirasatuja ja koira-aiheisia lauluja. Lasten kanssa voitaisiin myös ennen vierailua jutella koirista ja esimerkiksi millaisia käyttötarkoituksia koirilla voisi olla: lemmikki, kaverikoiraa, avustajakoira, metsästyskoira.

Halusimme tuoda esille myös mahdollisia negatiivisia vaikutuksia, joita koira voi tuoda mukanaan. Ehkä yleisin ihmisen ja koiran välisen suhteen syntymistä rajoittava tekijä on pelko. Jo lapsena saatujen positiivisten kokemusten kautta pelon muodostuminen voidaan ehkäistä kaverikoiratoiminnan kautta. Kaverikoiratoiminnan kautta lapselle opetetaan oikeanlaiset tavat lähestyä koira ja käsitellä sitä ja voidaan ennalta ehkäistä tilanteita, joissa koirapelko voi syntyä. Jos lapsi ei ole aikaisemmin tiennyt, miten koiran kanssa tulisi toimia ja on saanut aikaan tilanteen, jossa koira on puolustanut itseään, on voinut tilanteesta syntyä kammo eläimiä kohtaan. Lemmikin kuolema voi aiheuttaa suurta surua, mutta samalla se opettaa perheen lapsia käsittelemään tunteitaan.

10.2 Tavoitteiden toteutuminen

Tavoitteiden saavuttaminen on tärkeänä osana toiminnallisen opinnäytetyön arvioinnissa (Vilka & Airaksinen 2003, 155). Ensimmäinen tavoitteemme oli tuottaa selkeä ja informatiivinen esite kaverikoiratoiminnasta päiväkodin henkilöstölle. Päiväkodin henkilökunnan ja meidän mielestä esite on selkeä ja helpokäyttöinen. Esitteessä on tietoa kaverikoiratoiminnasta ja miten sitä voisi toteuttaa päiväkodissa. Mielestämme ohjeet kaverikoiratoimintaan päiväkodissa ovat selkeät. Tuomme esitteessä esille, miksi kaverikoiratoiminta voisi olla hyvä osa päiväkodin toimintaa. Esitteestä saakin kokonaisvaltaisen kuvan kaverikoiratoiminnan järjestämisestä päiväkotiin. Tavoitteenamme oli myös mahdollistaa uusi työmenetelmä päiväkodin työntekijöiden käyttöön. Olemme nyt tuottaneet esitteen muodossa keinon, jonka avulla kaverikoiratoiminnan lisääntymisen varhaiskasvatuksessa olisi mahdollista.

Tavoitteenamme oli tehdä tiivistä yhteistyötä päiväkotituhkimon kanssa ja päiväkodin henkilökunta osallistui esitteen tekemiseen. Yhteistyö päiväkodin henkilöstön kanssa sujui hyvin ja saimme hyvin tietoa henkilökunnalta esitettä varten. Teimme yhteistyötä myös päiväkodin lasten kanssa ja he olivat omalla panoksellaan auttamassa meitä opinnäytetyömme tutkimuksessa. Yhteistyömme lasten kanssa sujui hyvin ja mielestämme keksimme hyvän idean, miten voimme saada lapsilta enemmän ajatuksia koirista. Onnistuimme asettamaan itsemme selkeät ja toteutettavissa olevat tavoitteet.

10.3 Luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen eettisyydessä on oleellista ottaa huomioon tutkimusluvut, sekä viranomaisilta ja työntekijöiltä (Eskola & Suoranta 1998, 52). Työntekijöiden osallistuminen meidän opinnäytetyöhömme oli vapaaehtoista ja kysyimme heiltä suullisesti, että saammeko käyttää heiltä leaning cafe -menetelmässä saamiamme tietoja esitteeseen ja opinnäytetyöhömme. Kerroimme, ettei esitteeseen tule kenenkään henkilökohtaisia mielipiteitä ja siten ei myöskään kenenkään nimi tule näkyviin esitteessä eikä opinnäytetyössä. Opinnäytetyössämme tai esitteessämme kenenkään yksittäisen vastaajan mielipide ei ole tunnistettavissa.

Otimme päiväkodin lapset mukaan esitteen tekemiseen. Halusimme heiltä mielipiteitä koirista ja piirustuksia, joita voimme käyttää esitteessä sekä opinnäytetyössämme. Kysyimme lasten vanhemmilta kirjallisella lapulla (liite 3), saavatko heidän lapsensa kertoa mielipiteitä koirista ja saako heidän lastensa piirustuksia koirista käyttää esitteessämme ja opinnäytetyössämme. Kerroimme lupalapun mukana olleessa kirjeessä, mitä tutkimuksemme koskee ja mitä lapsen osallistuminen tarkoittaa ja miten se näkyy opinnäytetyössä ja esitteessä. Pyrimme tällä tavalla kertomaan mahdollisimman tarkasti vanhemmille, mihin heidän lapsensa osallistuu. Kysyimme lupalapulla, miten he haluavat lapsensa osallistumisen näkyvän työssämme. Edellä mainittujen vanhemmilta saamiemme lupien perusteella kysyimme vielä lapsilta, joilla on lupa osallistua, suullisen luvan. Eli

vaikka vanhempi olisi antanut luvan lapsen osallistumiselle, lapsi sai itse sanoa haluaako hän osallistua.

Käytämme opinnäytetyössämme luotettavuuden arviointiin laadullisen tutkimuksen kriteereitä. Laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen yksi kriteeri on uskottavuus. Tutkijan on tarkasteltava, vastaako hänen käsitteellistyksensä ja tulkinsa tutkittavien käsityksiä. (Eskola & Suoranta 1998, 212.) Kerroimme toimeksiantajalle ja työntekijöille mahdollisimman hyvin ja selkeästi mitä tutkimuksemme koskee ja mitä aiomme tutkia opinnäytetyössämme. Kerroimme myös aiheestamme ja viitekehystästä ja heillä on ollut mahdollisuus lukea sen hetkinen suunnitelmamme, jos he ovat halunneet. Työyhteisön edustajan kanssa laadimme kirjallisen tutkimusluvan (liite 1) sekä kirjallisen toimeksiantosopimuksen (liite 2). Vanhemmille kerroimme lupalapussa mahdollisimman selkeästi, mitä tutkimuksemme koskee ja korostimme, että meiltä tai päiväkodin työntekijöiltä voi kysyä lisätietoa aiheesta ja opinnäytetyöstä.

Toisena luotettavuuden kriteerinä voidaan pitää tutkimustulosten siirrettävyyttä käytäntöön (Eskola & Suoranta 1998, 212). Tutkimuksemme on tarpeellinen ja käyttökelpoinen päiväkodin työyhteisöön. Uskomme, että työstämme on hyötyä toimeksiantajallemme sekä mahdollisesti muille päiväkodeille, jotka ovat kiinnostuneet kaverikoiratoiminnan mahdollisuuksista päiväkodissa. Opinnäytetyömme on helposti hyödynnettävissä ja sen avulla voidaan saada päiväkodin työntekijöille omaksi uusi työote. Vahvistuvuus taas tarkoittaa sitä, että tehdyt tulokset saavat tukea toisista ilmiötä tarkastelleista tutkimuksista (Eskola & Suoranta 1998, 213). Olemmekin jo monipuolisesti kertoneet edellä, miten monet tutkimukset puoltavat koirien ja eläinten käyttöä lasten kasvatuksen tukena.

Luotettavuutta lisäsimme kertomalla tutkimuksemme kulusta tarkasti. Annoimme lukijoillemme yksityiskohtaisen selvityksen tutkimuksemme teoreettisista lähtökohdista sekä siitä, miten ne liittyivät tutkimukseen, tutkittaviin henkilöihin, omiin ennako-oletuksiimme (olimme varmoja, että kaverikoiratoiminta on hyvä juttu), taustatekijöistä sekä aineiston keruusta ja analyysistä eli siitä, mitä teimme missäkin vaiheessa. Lisäksi toimme selvästi esille omat lähtöoletuksemme ja ennakkokäsityksemme kaverikoiratoiminnasta. Otimme työssämme huomi-

oon myös koirien kanssa toimimiseen liittyviä kielteisiä tekijöitä. Aineistomme tarkastelussa pohdimme kriittisesti aineistoamme ja siitä tekemiämme tulkintoja. Olemme sitä mieltä, että tutkimuksemme toteutuksessa toteutuvat luotettavuuden ja eettisyyden periaatteet.

10.4 Jatkotutkimus- ja kehittämisisideat

Opinnäytetyötä tehdessämme huomasimme, että koirien vaikutusta ihmisten psyykkiseen, fyysiseen ja sosiaaliseen terveyteen on tutkittu jonkin verran. Mielestämme olisikin tarpeellista tutkia enemmän koirien ja muiden eläinten vaikutusta ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin. Tällä tavalla voitaisiin lisätä tietoutta eläinten positiivisista vaikutuksista ja siten lisätä ja kehittää tämältyyppistä toimintaa osana eri asiakasryhmille. Lääketieteessä on tehty tutkimuksia koirien konkreettisista terveysvaikutuksista ja eläinten käytöstä terapiassa. Sosiaalialan kannalta eläinavusteista työskentelyä ja sen vaikutuksia ihmisiin tulisi tutkia enemmän.

Valitsimme aiheen osittain siksi, koska mielestämme lapset ovat luonnostaan kiinnostuneita eläimistä. Kaverikoiratoiminnasta päiväkodissa on aiemmin tehty opinnäytetyö haastatteleamalla päiväkodin työntekijöitä, mutta mielestämme olisi tärkeää ja lapsilähtöistä saada lasten omia mielipiteitä eläimistä ja kaverikoirista. Siksi ehdotammekin jatkotutkimus- ja kehittämisisideaksi tutkimusta, jossa tutkittaisiin lasten mielipiteitä kaverikoiravierailuista päiväkodissa. Me olemme tuottaneet nyt tässä opinnäytetyöprosessissamme esitteen päiväkotiin. Miksi ei voitaisi ajatella, että tehtäisiin vastaavanlaisia esitteitä muillekin sosiaalialan kohderyhmille, kuten vanhuksille tai mielenterveyskuntoutujille. Tällä tavalla kaverikoirakouluttajat ja -ohjaajat saavat tietoa eri kohderyhmistä ja siten voivat suunnitella paremmin kaverikoiravierailuja.

Lähteet

- Dunderfelt, T. 2011. Elämänkaaripsykologia. WSOYpro Oy
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy
- Fine, A. 2006. Handbook on animal assisted therapy. Theoretical foundations and guidelines for practice. San Diego. Elsevier. http://www.spk-terveys.fi/index.php?option=com_content&task=view&id=19&Itemid=27. 12.6.2013.
- Intermountain therapy animals. <http://www.therapyanimals.org>. 18.2.2013
- Jääskeläinen, P. 1999. Ovatko koiranomistajat muita terveempiä? Lääketieteellinen aikakausikirja Duodecim.
- Kainulainen, P. 2013. Metsän Teologia. Keuruu: Otavan kirjapaino.
- Kihlström-Lehtonen, H. Minä ja koirani – Koiran vaikutus toiminnalliseen hyvinvointiin. 2009.
- Koivunen, P-L. 2009. Hyvä päivähoito – Työkaluja sujuvaan arkeen. Juva: WS Bookwell Oy.
- Kuopion kaupunki. 2011. Kuopion kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma - Kasvattajan käsikirja.
- Laki lasten päivähoidosta 1973/36.
- Luomala-Toikkanen, K. 2008. ”On ihan erilaista olla luokassa, jossa on koira” - Pienryhmän opettajan ja oppilaiden kokemuksia koira-avusteisesta pedagogiikasta.
- Matkaniemi, M. & Kauppinen, R. 2013 Toverikoiratoimintaa lapsiperheille – Eläinavusteista toimintaa sosiaalipedagogisesti.
- Melson, F. 2001. Why the wild things are: animals in the lives of children. Harvard university press: Massahusetts.
- Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2009. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: WSOY pro Oy.
- Päiväkoti Tuhkimo. 2013. Varhaiskasvatussuunnitelma.
- Pöllänen H. & Sedergren, M. 2010. ”Se tuo lapsille iloa ja opitaan pitämään huolta” – Kaverikoiratoiminta lasten parissa.
- Reini, S. 2011. Eläinavusteinen toiminta osana sosiaali- ja terveysalaa - Pirkanmaan Hali-Bernit tuottamassa hyvää oloa.
- Ruukki, J. 2005. Joko teillä on nelijalkainen terapeutti? http://www.tiede.fi/artikkeli/84/joko_teilla_on_nelijalkainen_terapeutti. 3.5.2013.
- Soini, K., Ilmarinen K., Yli-Viikari, A. & Kirveennummi, A. 2011. Green Care sosiaalisena innovaationa suomalaisessa palvelujärjestelmässä. Yhteiskuntapolitiikka.
- Sosiaali- ja terveysalan kehittämis- ja tutkimuskeskus 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy
- Suomen Kennelliitto. 2013. Kurssimateriaali - Kaverikoirat. Espoo. 2012. <http://www.taloussanomat.fi/kotimaa/2012/07/09/suomalainen-koira-ja-lapsi-tutkimus-niittaa-mainetta-maailmalla/201233160/12>. 15.2.2013
- Tiitola, A. 2012. Koira-avusteinen terapia ja sen terveysvaikutukset lasten ja nuorten kuntoutuksessa.

- Vartiovaara, I. Lemmikkieläimet ja ihmisten terveys. 2006. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim.
http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=onn0009. 9.10.2013.
- Vilka, H., Airaksinen, T. Toiminnallinen opinnäytetyö. 2003. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Yle 1. 2011. Lukukoira Börje ei naura ärrävialle.
http://yle.fi/uutiset/lukukoira_borje_ei_naura_arravialle/5402336.
15.2.2013.
- Yle 2. 2012. Lukukoira ei moiti pientä lukijaa.
http://yle.fi/uutiset/lukukoira_ei_moiti_pienta_lukijaa/5060332.
15.2.2013.
- Yle 3. 2013. Lukukoira Lumikki on grillimakkarasta pitävä lady.
http://yle.fi/uutiset/lukukoira_lumikki_on_grillimakkarasta_pitava_lady/6605064. 25.4.2013.
- Yli-Viikari A., Lilja, T., Heikkilä, K., Kirveenummi, A., Kivinen, T., Partanen, U., Rantamäki-Lahtinen, L., Soini, K. 2009. Green Care – Terveyttä ja hyvinvointia maatilalta. Tampere: Tampereen Yliopistopaino.

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

Haen/haemme lupaa suorittaa opinnäytetyöhön liittyvä tutkimus

Opinnäytetyön aihe: Kaverikoira-toiminta päiväkodeissa.

Tutkimuksen toteutuspaikka/-yksikkö:

Tiinan Taaperot Ky /Päiväkoti Tuukkimo

Tutkimuksen:

a) kohde/kohdejoukko: Päiväkodin työntekijät ja lapset

b) aineiston keruumenetelmä: Haastattelu

c) aineiston keruun ajankohta: 15. - 16.7.2013

Opinnäytetyön ohjaaja/t:

Miia Pasanen

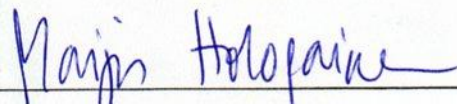
Kirsi Lindlöf

Työelämäohjaaja:

 Terhi Kahelin

1,7 2013

Sini Halonen

Maija Holopainen

LIITTEET: - tutkimussuunnitelma
- toimeksiantosopimus

PÖHJOIS-KARJALAN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖN TOIMEKSIANTOSOPIMUS

Toimeksiantaja	
Organisaation nimi:	Tiinantaapient ky
Toimeksiantajan edustaja:	Terhi Kahelin
Osoite:	Sormulantie 3, 70870 Hiltulanlahti
Puhelinnumero:	
Sähköposti:	terhi.kahelin@tiinantaapient.fi

Opiskelijan/opiskelijoiden tiedot		
Koulutusohjelma:	Sosiaalialan koulutusohjelma	
Opiskelijanumero(t) ja nimi(et):	0901498 Suvi Halonen	0901510 Maiju Holopainen
Puhelinnumerot:		
Sähköposti:	Suvi-Maria.Halonen@edu.karelia.fi / Maiju.Holopainen@edu.karelia.fi	

Toimeksiantajan sitoumukset
Toimeksiantaja tukee opiskelijaa opinnäytetyön suorittamisessa antamalla työn suorittamiseen tarvittavia tietoja ja sisäisiä aineistoja tarpeelliseksi katsomallaan tavalla. Toimeksiantaja vastaa opinnäytetyön määrällisestä tutkimuksesta aiheutuvista kustannuksista, joita ovat kopiointi- ja postituskulut.

Opiskelijoiden sitoumukset
Opiskelijat laativat toimeksiantajana määrällisen tutkimuksen toimeksiantajan käyttöön. Toimeksiantaja saa oikeudet käyttää tutkimussuunnitelmaa, tutkimusaineistoa ja sen tuloksia sisäisessä kehitystyössään. Lisäksi toimeksiantaja saa hyödyntää nyt tehtävää tutkimusta tilatessaan myöhemmin omaan käyttöönsä samansisältöisiä seurantatutkimuksia kolmannelta osapuolelta.

Opinnäytetyön ohjaus PKAMK:ssa	
Ohjaaja(t):	Miia Pasanen & Kirsi Lintlöf

Opinnäytetyön julkisuus
Opinnäytetyö on julkinen asiakirja ja se voidaan julkaista Theseus-verkkokirjastossa.

Allekirjoitukset	
Päiväys	Opiskelijan allekirjoitus ja nimenselvennys
1.7.2013	Suvi Halonen
Päiväys	Toimeksiantajan edustajan allekirjoitus ja nimenselvennys
1.7.2013	Terhi Kahelin
1.7.2013	opiskelija Maiju Holopainen Maiju Holopainen

Hei!

Olemme kaksi viimeisen vuoden sosionomiopiskelijoita Karelia ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötämme päiväkotituhmikkoon. Opinnäytetyömme aiheena on kaverikoiratoiminta päiväkodissa ja tuotoksena syntyy esite kaverikoiratoiminnan mahdollisuuksista päiväkodissa. Keräämme opinnäytetyöhömme tietoa siitä, mitä mieltä lapset ovat koirista ja eläimistä yleensä. Haluaisimme tietoa myös siitä mitä mieltä lapset ovat kaverikoiran vierailuista päiväkodissa. Toivoisimme myös lapsilta koira-aiheisia piirustuksia, joita voisimme liittää esitteeseemme. Kyselyt lasten mielipiteistä sekä piirustusten tekeminen tapahtuu päiväkodissa lasten omien hoitajien kanssa yhteistyössä.

Tällä lomakkeella siis kysymme Teiltä vanhemmilta voiko teidän lapsenne osallistua opinnäytetyöhömme. Toivomme myös, että kertoisitte meille tässä lomakkeessa, miten haluatte lapsenne osallisuuden esitteessämme ja opinnäytetyössämme näkyvän (esim. nimellä Jenna 6v. vai ilman tyttö 6v.)

Jos teillä on kysyttävää, ottakaa yhteyttä päiväkotiin tai meihin tekijöihin

Suvi Halonen, p. 050 xxx xxxx

Maiju Holopainen, p. 040 xxx xxxx

-
- Lapseni saa osallistua
 - Lapseni ei saa osallistua

 - Lapseni etunimi saa näkyä esitteessä ja opinnäytetyössä
 - Lapseni etunimi ei saa näkyä esitteessä ja opinnäytetyössä

Huoltajan allekirjoitus, nimenselvennys ja päiväys

KOIRAKAVEREITA VAI KAVERIKOIRIA?

ESITE KAVERIKOIRATOIMINNASTA
PÄIVÄKODISSA

Suvi Halonen
Maiju Holopainen

Piirros: Peppi 8v

Sisältö:

Johdanto

Mitä kaverikoira toiminta on?

Lemmikkien vaikutukset ihmisen fyysiselle, psyykkiselle ja sosiaaliselle terveydelle ja hyvinvoinnille

Miksi kaverikoira toimintaa päiväkodissa?

Mitä tulee ottaa huomioon, kun kaverikoira tulee kylään päiväkotiin?

Lähteet ja lisäinfo aiheesta

*"Kun koiria halaa, on ihanaa.
Ne on pehmeitä." Alisa 3v.*

Piirros: Alisan isovelji Jose 6v.

Johdanto

Olemme sosiaali-alan opiskelijoita Karelia-ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyömme kaverikoiratoiminnan mahdollisuuksista päiväkotiympäristössä. Tavoitteemme on, että tämän esitteen avulla voimme auttaa aloittamaan tai lisätä kaverikoiravierailuja päiväkodeissa ja toivomme, että päivähoiton henkilöstö saisi uuden menetelmän työnsä tueksi. Esitteemme tarkoituksena on siis avata käsite kaverikoiratoiminta. Kerromme esitteessämme miten kaverikoiratoimintaa voidaan hyödyntää päiväkodissa ja miksi toimintaa kannattaisi kokeilla päiväkodeissa. Kerromme eläinten ja varsinkin koirien merkityksestä yleisesti ihmisille ja lapsille. Tämä esite on tarkoitettu ensisijaisesti päiväkodin työntekijöiden työn tueksi, mutta esitettä voi jakaa myös vanhemmille ja muille aiheesta kiinnostuneille.

Esitteessä on kerrottu mitä tulee ottaa huomioon kun kaverikoira on tulossa vierailulle päiväkotiin ja miten ottaa yhteyttä oman alueensa kaverikoiraohjaajiin. Nämä ohjeet on laadittu yhteistyössä Tuhkimon päiväkodin henkilökunnan kanssa. Haluamme siis kiittää yhteistyöstä Tuhkimon päiväkodin henkilökuntaa sekä lapsia, joilta olemme saaneet mielipiteitä koirista ja heidän koira-aiheisia piirustuksiaan esitteeseemme.

Sosionomi-opiskelijat

Suvi Halonen & Maiju Holopainen

*"On kivaa silittää koiria
ja jos saa vähän taluttaa."*

Piirros: Jenni 6v.

Mitä kaverikoiratoiminta on?

Kaverikoiratoiminta on Kennelliiton vapaaehtoistoimintaa, jonka tarkoituksena on tuoda iloa ja elämyksiä sellaisille ihmisille, joilla ei ole mahdollisuutta omaan koiraan. Kaverikoirat vierailevat monien eri asiakasryhmien luona, esimerkiksi vanhusten hoitokodeissa, kouluissa ja päiväkodeissa. Kaverikoirat eivät ole terapiakoiria, vaan ne ovat tavallisia aikuisia kotikoiria, jotka ovat tottuneet monenlaisiin tilanteisiin ja paikkoihin. Kaverikoirat ovat terveitä, ihmisystävällisiä ja koiralla ja ohjaajalla tulee olla luottavainen suhde keskenään. Koiranohjaaja tuntee koiransa hyvin sekä osaa ennakoida sen käyttäytymistä. Koiralla itsellään on halu olla kontaktissa ihmisten kanssa. Koirakot ovat käyneet erityisen kurssin kaverikoiratoimintaa varten. Kaverikoiratoiminta on ilmaista, eikä ohjaajalle siis makseta vierailusta mitään, ei myöskään kulukorvauksia. (Suomen Kennelliitto 2013)

Lemmikin vaikutukset ihmisen fyysiselle, psyykkiselle ja sosiaaliselle terveydelle ja hyvinvoinnille

Monissa tutkimuksissa on todettu koirilla olevan suuri merkitys ihmisten hyvinvoinnille ja edistävän terveyttä. Koirat vähentävät stressiä ja koiranomistajilla on vähemmän sydän- ja verisuonisairauksia. Koirien on todettu vähentävän yksinäisyyttä aikuisilla sekä lapsilla. Koira voi toimia lapselle myös ystävänä ja leikkikaverina, sillä se ei tuomitse ja tykkää lapsesta sellaisena kun hän on. Koiran kanssa toimiminen opettaa lapselle emotionaalisia taitoja ja lapsi oppii huolehtimaan toisista.

Kun kysyimme Tuhkimon päiväkodin henkilökunnan mielipidettä kaverikoiravierailuihin, kävi ilmi, että toiminta koettaisiin mukavana lisänä ja osana lasten arkea. Jos eläimet eivät ole kovin merkityksellisiä vanhemmille itselleen, eikä kotoa tai moneltakaan tutulta löydy eläintä, voi helposti unohtua se, että lapsella on luontainen kiinnostus eläimiin ja toiminnan kautta olisi mahdollisuus tarjota lapselle turvallinen tutustumistilanne koiran kanssa. Samalla lapsi oppii, miten jatkossa kadulla vastaantulevaa koiraa voi luvan saatua tervehtiä ja miten koirien kanssa kuuluu käyttäytyä. Kaverikoiravierailuilla on mahdollista antaa las-

ten kokeilla taluttaa rauhallista ja kilttiä koira ja positiivinen kokemus kasvattaa lapsen itseluottamusta.

Miksi kaverikoiratoimintaa päiväkodissa?

Valitsimme tämän aiheen opinnäytetyöhömmme, sillä olemme huomanneet työssämme, miten lapset ovat luontaisesti kiinnostuneita eläimistä. Sadut, lasten piirustukset ja lasten keskustelut pursuavat eläimiä. Kun päiväkodin pihan ohi kulkee koira tai vaikka orava, lapset ovat heti kiinnostuneita ja nenä aidan raossa tiirailemassa ulkopuolella liikkuvaa olen-
toa. Monilla lapsilla on kotonaan eläin, josta he mielellään kertovat muille.

Kaikilla ei kuitenkaan ole mahdollisuutta saada omaa lemmikkiä, eikä välttämättä monella tutullakaan ole koira, jota silloin tällöin rapsutella. Kaverikoiravierailu mahdollistaa positiivisen eläinkontaktin ja kokemuksen lapselle, jonka kotoa ei löydy omaa lemmikkiä tai joka muuten harvoin pääsee koskettamaan oikeaa eläintä. Lapset oppivat samalla ohjeiden noudattamista, sovittujen sääntöjen pitämistä ja ryhmässä toimimista. Muut lapset tulee ottaa huomioon omaa vuoroa odottaessa ja koira voidaan rapsutella yhdessä kaverin kanssa niin, että molemmat saavat kokeilla, mille silkinen turkki tai kostea kirsunpää tun-
tuu.

Päiväkodin henkilöstön mielipide oli, että kaverikoiratoiminnan mahdollisuudet varhaiskasvatuksessa ovat lähes rajattomat. Elämys ja uusi kokemus jättää hymyn loppupäiväksi lasten huulille. Kaverikoiraohjaajat yhteistyössä päiväkodin hoitajien kanssa voivat opettaa lapselle, miten koira talutetaan ja miten sen saa istumaan pyytämällä. Lapset saivat hyvän kokemuksen siitä, että joku vuorostaan toimisi heidän ohjeidensa mukaan, kun pitkin päivää lapset itse noudattavat annettuja ohjeita monissa eri tilanteissa.

Piirros: Aleksí 7v.

Mitä tulee ottaa huomioon, kun kaverikoira tulee kylään päiväkotiin?

Kaverikoirat ohjaajineen toivovat, että vierailukäynnille varattu tila on riittävän iso, tässä tapauksessa päiväkodin piha on paras ratkaisu. Lapsia tulisi etukäteen ohjeistaa siitä, miten koira lähestytään ja käsitellään. Koirien herkäät korvat eivät kestä korkeita ja kovia ääniä ja koira tulee silittää hellästi, koska siihen sattuu jos sitä nipistää tai lyö. Vierailuilla koirat kiertävät lasten luona, eli lasten tulisi järjestäytyä pieniin ryhmiin tai riviin ja pysyä omilla paikoillaan odottaen, että koira tulee luokse. Koira käy jokaisen vierailutilanteeseen osallistuvan lapsen luona muutaman kerran, ja koiria on vierailuilla aina vähintään kaksi, joten niiden huomiosta ei tarvitse kinastella. Koirista saa kysellä kaikkea, mitä mieleen juolahtaa, ohjaajat kertovat mielellään. Ajatukset ja asenteet koiria kohtaan lähtevät ensisijaisesti kotoa ja vanhemmat pystyvätkin eniten vaikuttamaan lastensa suhtautumiseen karvaista kaveria kohtaan, kertomaan etukäteen ja vastaamaan lasta askarruttaviin kysymyksiin.

Päiväkodin henkilöstöstä valitaan tilanteeseen työntekijöitä, jotka eivät itse pelkää koiria ja osaavat tilanteessa ohjata lapsia toimimaan oikein ja näin ollen näyttää hyvää esimerkkiä. Tilannetta voi etukäteen harjoitella päiväkodilla vaikka pehmolelukoirailla, jotta oikea vierailu sujuu hyvin eikä tilanne mene liian riehakkaaksi saati muutu lapsen silmin turvattomaksi. Isoissa päiväkodeissa kannattaa jakaa vierailukerrat niin, että koko talo ei ole samalla keralla päiväkodin pihalla rapsuttelemassa kaverikoiria. Koirat väsyvät vierailuilla nopeasti ja vierailut kestävät yleensä noin puoli tuntia koirien ja lasten jaksamisesta riippuen, joten jos pihalla on samalla aikaa 70 lasta, eivät kaikki mitenkään ehdi rauhassa tutustua koiriin.

Työntekijät voisivat myös ennen kaverikoiran vierailua tutustua yhdessä lasten kanssa koirateemaan. Lapset voisivat piirtää tai askarrella koira-aiheisia taideteoksia. Lapset voisivat kuunnella koira-aiheisia satuja ja lauluja. Lasten kanssa voisi keskustella koirista ja millaisiin eri käyttötarkoituksiin koiria on (lemmikki, metsästyskoira, kaverikoira, avustajakoira ym.). Lasten kanssa on myös hyvä jutella, miten vieraan koiran kanssa tulee käyttäytyä. Näillä keinoin lapset saavat tietoa koirista ja ovat paremmin valmistautuneita kohtaamaan kaverikoiran.

Päiväkodin arki muuttuu jatkuvasti ja lasten sekä työntekijöiden sairauspoissaolot ja muut vapaat antavat oman haasteensa toiminnan säännöllisen järjestämisen suhteen. Olisi hyvä luoda päiväkodille tietty toimintamalli kaverikoiravierailuja varten, jotta myös vaihtuvissa tilanteissa osattaisiin toimia totuttuun tapaan eikä vierailukertoja tarvitsisi turhaan perua.

"Milloin sä oikein tuot ne koirat uudelleen, ne koirat on ihania?" tyttö 4v.

Lähteet ja lisäinfoa aiheesta:

Kennelliiton Lapsi ja koira -esite

<http://www.kennelliitto.fi/NR/rdonlyres/13571710-F654-40B6-B06A-649DEB5F8A62/0/koirajalapsi.pdf>

Kennelliiton infosivu kaverikoiratoiminnasta

<http://www.kennelliitto.fi/fi/koira/kaverikoira/>

Kuopion seudun kaverikoirat

<http://kotisivu.dnainternet.net/caro1/kaverikoira/kuopio.htm>

"Haluaisin kertoa koirille, että oli tosi tosi mukavaa kun ne kävi."

Kerttu 5v.

